

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Bartha Béla dr. jogtanárhoz** (Nagy-Csapó-utca 396.) intézendők.

Husvét ünnepén.

Az emberi szív százados sejtelmeinek, ősrégi vágyának s kiirthatlan reményének megvalósítója, keresztyéni hitünk fényes diadalünnepé, áldott Husvét, boldog örömmel üdvözlünk megint! Idestova két ezredéve már, hogy szent litkodat szakadatlan hirdeted a megvéghedt világnak s lám — miként fölöttünk minden nap megújhódik a nap — bűvös-bájos ujdonságából, varázslatos hatalmából a te szózatod sem veszített semmit. Szívünk ma is elfogódik, összeszorúl és megremeg arra a gondolatra, hogy mily koldus-szegények volnánk nálad nélkül! Lelkünket ma is a halhatatlanság édes gyönyörével töltik el megkonduló harangjaidnak ünneplésre szólító hangjai s csodás történetednek hallatára büszke önérzettel s mélységes halálával visszhangozzák ajkaink Mózesnek ígeit: Menedékünk az őshajdan Istene, alant vannak örökkévaló karjai!¹

Feltámadott, feltámadott az Ur bizonynyal! Koporsójának zárát megtöré a Mindenható, ki a maga szentjét a felozslás hatalmának nem engedhette át. Üresen maradt sírját enyészhetlen dicsfényvel vonta bé egy jobb világnak hajnalpirkadása . . . Beszéljen bármit is a csüggeteg kétség, tünődő tépelődés, vagy a föld porához, érzékeink korlátolt köréhez tapadó értelem; lövelljen bár gúnyos mosolyt felénk piacok teréről, utcák szegletéről a tagadásnak konok szelleme: mi tudjuk azt, hogy a mennyivel magasabb az ég a földnél, annyival magasabbak a mieinknél a mi Istenünknek gondolatai.² Nem töprengünk tehát, ha törpe eszméinkkel az ő nagyságos útait megmérni és utánszámítani képtelenek vagyunk s zavartalan örömmel ünnepejük egyik fonséges gondolatának megvalósultát, hitünk fejedelmének husvétii győzedelmét s benne sírontúli jobb létünknek, tulajdon örök rendeltetésünknek magasztos zálogát . . . Óh, ha ezt a győzedelmet sikerülne letörölnetek a történelem ércabláiról; ha az örökkévaló szellem tulajdon remekét, nemünk koronáját nem tudta kiragadni a természet könyörtelen hatalmából: úgy hiábavaló volna a mi hitünk³ s a rideg valóság durva kezének érintésére szétszakadoznának azok a szent kötelékek, a melyek bennünket fölfelé vonzottak s emberi valónkat szellemi és erkölcsi romolhatatlan kincsekhez kapcsolák. Kietlen sötétség borúlna a földre, mert fölötte többé nem domborodnék ott a láthatlan, érzékfölötti javak fensőbb világának felhötelen ege, s ezen az égbolton nem tündökölne ott az a ragyogó nap, a mely tizenkilenc évszázad távolán az örökkévalóság mélységiről támadt. Gyötrelmes vergődés és kínzó kárhozat volna az öntudatnak élete, mert — a mi ellen ő örök óvást emel — vak véletlen szült és ragad el bennünket, mint futó folyam árján a tünő habokat: a halál percén mindennek vége van s lelkünk szertefoszlik híg levegő gyanánt.⁴ Balgatag káprázattá válnék a szeretet s végetlen tökéletesbedésünk égő szomja. A tusakodó, a szenvedő erény elvesztené egyetlen támpontját, biztos kikötőjét, hová idáig bátran vetelte reményeinek horgonyát vész és vihar között. Szenvedés, fájdalom nem volna többé az, a minek gondolók, a tisztulás tüze,

¹ V. Mózes 33, 27. ² Ézs. 55, 9. ³ I. Kor. 15, 17. ⁴ Salam. bölcs. 2, 2 kk.

hol földi vágyainknak, szenvedélyeinknek salakja leválik s szívünknek benső embere — mint beteg kagyló keble a drága gyöngyököt — a türelem, az önmegadás, az Isten iránti szeplőtlen szeretet kincseit termi meg, — nem, csak egy agytépő, értelmellen talány. Az üldözött ártatlanság s eltiprott igazság hasztalan emelné szeméit az égre, mennyei balzsamnak üdítő csöppjéért, mert az engesztelődés hazájának derűs, biztató mosolygása helyett, onnan is a kétségbeesés és megfőlyodás ádáz sorsa vigyorogna felé! S ugyan a társadalom nyomorútljainál, kiknek fáradoalmok verejtékeiért, a sanyarúság keserves kenyere jutott osztályrészül, kik a fölvilágosodottság szavára elhitték, hogy földi gyönyör a legnagyobb boldogság és földi szenvedés a legmélyebb nyomor, nem természetesen ébredhetne-é kegyetlen megtorlásnak, vérszomjazó boszúnak állatias indulata a szerencsések ellen, kiknek a világ javait gazdagon osztogatta a végzet s a kik e javakkal együtt mindentől megfosztották őket, a mi az életben becsesél, értékkel és valósággal bírhat??!

Óh némitsátok el hát — ha talán balgáton megszólalt volna — kebletek kételyét! Hiszen előttek a legfőnségesebb való: mennyei Atyánk hatalmas karja szétszakgató az ég rejtélyes kárpitját¹ s álmélkodó szeméitek előtt az örökkévalóság egész dicső távlatát megnyitotta. Lám, langy tavaszi szellők legyezgetésére, napsugarak engesztelő melegére a télnek durva jégkérge megtörött. Csak szíveteket szorítaná tovább a hitelenség rideg, megdermesztő fagya, bármily gazdagon omoljanak reá a végtelen szeretet s az örök irgalom hő sugárai?! A megpezsdlő élet zöld pázsittal, reménység színével borít be rónát, bérceket, halmokat s minden kis bokorban megcsendül az öntudatlan természet megható hálászózata. Csak szeretteink sírhalmain borongana hát ott az enyészet zord tele s a végelműlás sötét, komor árnya? Csak az emberi lélek, a nagy mindenség leghivebb tüköre, maradna érzéketlen; csak ez ne gerjedne hálára, örömré, magasztaló szóra a mi Istenünknek hatalmán, nagyságán?! Óh jertek hát, csüggedező szívünk merítsen üdülést Urunk husvéti dicsőségének gazdagságából!² Hitünknek, szeretetünknek karjait fonjuk oda feltámadott szent alakja köré, hogy — mint gyöngye folyondár az erős tölgy mellett — üdvösségünknek kösziklájában³ menedékre találjunk akkor is, ha fölöttünk a múlandóság pusztító vihara suhogtatja szárnyát s halálunk óráján mi is meghallhassuk biztató szövegét: Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghal is, él az.⁴

Sass Béla.

¹ Ézs. 59. 19. ² Ézs. 66. 11. ³ V. Móz. 32. 15. ⁴ Ján. 11. 25.

Közjogi és magánjogi modus infinitivus. Unio- és törvénytisztelet Erdélyben.

(Nyílt levél gyanánt tek. Somódi István ügyvéd, kolozsvári presbyter úrhoz.)

(Vége.)

A fentebb közölt indokolásnak végzetes hibái:

1. Hogy a meghívás útján történő lelkészválasztást a lelkészválasztástól merőben különböző intézménynek akarja feltüntetni, sőt elakarja hitetni a nagyközönséggel, hogy a meghívás merőben törvényen kívüli eljárás, melyre a létező jognak sem előfeltételei, sem következményei nem kötelezők és nem is érvényesíthetők. Eme tarthatatlan és ferde nézet megvilágítására és megeáfolására felesleges ide ígatni mindazt, mit e kérdésben a „Concordia Canonum Discordantium” című röpirat a 11-ik lapon kifejtett, utalva azért az ott elmondottakra itt esupán egy pár példával világítom meg az indokolás alaptételének számondóan absurd és mégis mulatságos voltát.

Miután az Igazg. tanács — a fenti indokolás szerint — azt állítja, hogy a meghívás útján végzett választás körül, — a pályázat körüli hibák el se követhetők, jobban mondva, a meghívás körül a hibák se hibák, minélfogva itt felelőzéseknek, annál inkább jogorvoslatnak helye sincs, a jogorvoslatról csak a pályázat útján való választás körül lehet szó, ekként a meghívás felelőzéssel s jogorvoslattal ily módon meg se támadható, bírálat alá nem is vonható és így törvényes szín alatt bár tényleg törvényenkívüli eljárást

képez*; miután — mondom, — az Igazgató tanács ezt állítja, sőt ennek elhívését követeli: kérdem tisztelettel:

a) Képes-é az Igazgatótanács föltételezni az Egyetemes Zsinatról oly hihetetlen rövid látást, mely szerint a lelkészválasztásnak egyik útját — a pályázattal való választást — szigorúan körül vegye a kemény §§. szorongos sorfalaival s éppen mellette a másik útát nyitva és őrizetlenül hagyja, sőt beültesse az arany szabadság rózsáival s aztán a mai kapzsi élelmes társadalomról föltételezze, hogy az arany szabadság útját megvetve, szép lelkiismeretes lépésekkel fog átvonulni minden esetben a törvényes ösvény szigorú sorfalai között? Fölmentem az Ig. tanácsot az akadozó, úgyszólván torkát szorongató felelet terhe alól és helyette szíves leszek kimondani, hogy: nem, az Igazgatót, ilyet komolyan nem föltételezett sem a törvényről, sem a törvényhozásról, esupán tőlünk igazhíttű protestánsoktól várta meg, hogy indok tekintélyére emelt állítása, illetve tagadása** előtt vizsgálódás nélkül meghajoljunk, mert igaz híttű, udvarias protestáns lélek a quid iustum dolgát nem kutatja, hanem a tekintély korát respectálja.

b) Kérdem továbbá, ha a meghívást már csakugyan megtámadhatatlan és bírálatmentes állapotnak véli: föltételezi-é a törvényhozásról, hogy becikkelyezzen egy sereg §-t azzal a tudattal, hogy azok meg-

* T. i.: az Igazgatótanács föllállított tétele szerint.

** Mindenki láthatja, az indokolásnak eme pontja volta képpen nem indok, hanem csak egyszerű tagadás, melyet azonban a törvény értelme és egész kapcsolata megtagad.

tartására és érvényesülésére komoly garancia *nincs*, mert a visszaélések egész légiója a meghívás *címe alatt* mindenkor biztos menedéket talál? Föltételezi-e a törvényhozásról, hogy ez sajátkezűleg építette volna meg a visszaélések, szabálytalanságok számára a *meghívás* alakjában azt az asylumot, melyen belől minden jogsértés megtorlatlanul kacaghat és henegeghet? Pedig ha egyszer a választásra vonatkozó törvényes föltételekről azt vitatja, hogy ezek a meghívásnál nem kötelezők, sőt nyílt megsértésük esetében is számon se kérhetők: akkor bizony azt az állapotot *föltételezi*, hogy a törvény maga is cimboraságot űz a jogtapodókkal. Ezt — ha úgy tetszik, — higgye el az indokolás, de mi nem fogjuk elhinni, sőt elhitéseben sem segítünk.

c) Kérdem továbbá, kiszámította-e az Igazgatótanács az általa föltételezett és vitatott jogi állapot gyakorlati következtetéseit. És ha kiszámította, nem undorodott-e meg a maga nagy *tantételének* gyakorlati következtetéseitől? Mert *mindenfa az ő gyümölcseiből esmértetik meg*; ime méltóztassanak megtekinteni eme jogtudás fájának gyümölcseit! Gyümölcsei pedig im ezek:

Ha való az, — amit az Igazgatótanács *állít*, — hogy a meghívás körül egyáltalában nem kötelezők a választás másik módját — szerinte kizárólag — illető törvények: úgy a meghívásnál nem kötelezők a választásra és a választhatóságra vonatkozó törvények sem; úgy nem szükség figyelembe venni sem az egyházak osztályát, sem a lelkészek, illetve meghívandó személy minőségét, sőt azt sem: kit, avagy kiket illet meg a választói jog. Így módon aztán megválasztható I-ső osztályú egyház lelkészi állomásra oly egyén is, ki csak negyed osztályú minősítéssel bír, sőt oly egyén is, kinek lelkészi oklevele *nincs is*. A választók jogosultságának figyelmen kívül hagyása se vonhatván maga után a meghívás érvénytelenségét*: *joggal*** bekövetkezhetik azon eset is, hogy a szamosfalvi ref. egyházba a kolozsvári gyülekezet fog lelkészt *hívni*, viszont a kolozsvári lelkészválasztást *meghívás* útján elintézheti majd a *sővényfalvi* szent ekklezsia. Aztán? . . . No hát a viszonság, paritás magaslátára, avagy az egyetemes papság elvére fölemelkedett *lélek* miért ne hozhatná meg *helyeslő ítéletét* jó lelkiismerettel? Hiszen a kenetes mosakodás*** ezentúl sem fog hiányozni, a *quid justum* pedig úgyis csak mellékes és végre is kimegy már a divatból előbb-utóbb.

Ez a sors vár az indokolás első pontjára, ha a törvény szellemével és a törvényhozás tisztos céljával vetjük egybe, de még keményebb lesz a sorsa, ha a törvény részletes rendelkezésével állítjuk szembe. Ha most az indokolásban hivatolt 233. §. rendelkezését vizsgáljuk, melyre nézve állítatik, hogy a benne föl-sorolt szabálytalanságok és vétségek a meghívás körül el sem követhetők, másfelől a történeteket is figyelembe vesszük: előttünk áll azon eredmény, hogy az ítélet tárgyát tevő esetben ama vétségek *elkövethetése* éppen-séggel nem vala *kizárva*, sőt ama vétségekből egy pár el is követtetett, jelesül:

a) A hivatolt 233. §. b) pontjában meghatározott visszaélés *tényleg elkövettetett* a negyedik lelkészi állomásra megválasztott pályázó által és pedig a „hatá-

* T. i. az Igazgatótanács által föltalált új dogma szerint, mely szerint a meghívási művelet „non potuit peccare“, sőt egyszersmindenkorra *hibamentes*.

** Már t. i. olyanforma *joggal*, aminővel a képviselő gyűlés tekintette magát lelkészválasztásra *jogosult* testületnek.

*** Én az ilyenfajta *indokolást* úgy szoktam nevezni, hogy: Pilatus kézmosása. Ezt is így nevezem.

rozati javaslat“ tanúsága szerint az elnök tudtával és hozzájárulásával követtetett el azon tény által, miszerint *ő* az állomás elfogadását tudató írásbeli nyilatkozatával éppen a hivatolt pont végső szavaiban tilalmazott *fizetés elengedést* ajánlotta föl az által, hogy előre *jelt adott* arra nézve, hogy *ő* a 600 frt erejéig *megesonkitott* díjlevelet is *elfogadja*, és tudatta ez ajánlatát *oly időben*, mikor még arra nem volt joga, mikor e nyilatkozatot tőle a választó gyülekezet *nem is kérte*.

Ezen fizetés leengedési ajánlat tényét és a törvényben definiált visszaéléssel való tiszta azonosságát talán lehet másként *cimezgetni, szépitgetni*: de elvitatni meggondolatlan és vakmerő vállalkozás lenne, de egyuttal szerencsétlen is;

b) Elkövettetett a 233. §. d) pontjában tilalmazott szabálytalanság is; és pedig elkövettetett a „határozati javaslat“ útján kifejtett pressió által, mely a szabályszerű választás útjától egyenesen *fenyegetés* által — és pedig a törvényre és Igazgatótanácsra alapított fenyegetés által — törekedett a gyülekezetet elijeszteni a választás másik módjától, a törvényről azt állítván elég *meggondolatlanul*, hogy az csak a választás formái mellett akadályozza a megesonkitott díjlevél használatát, ellenben a meghívás *színe* alatti árlejtést megtűri; az Igazgatótanácsról pedig azt állítván, hogy ez nem a törvényszerű eljárásban, hanem a M. L. úr személyében nyugszik meg s ekként a kétfelől föl-vont korlát között úgy tüntette föl a nevezett jelölt meghívását mint egyetlen utat, melyen a 4-iklelkészi állomás betölthető és mint egyetlen módot, melyen a törvénynek is az Igazgatótanácsnak is be lehet a kedvét tölteni. Tény, hogy ez a persvadeáló kísérlet a választott egyén érdekében szolgálatára irányult, annak javára is döntött, de tény az is, hogy a 233. §. d) pontjában minősült vétséget követte el, de nyilvánosan és hivatalos formában, hogy e bátor magatartással a gyanút biztosabban elkerülje.

e) És tény, hogy elkövettetett a 233. §. f) pontja szerint minősült visszaélés is, amennyiben a képviselő testület ragadván magához az egyházközségi tagokat illető választójogot, a választásnál nem is használtatott a presbyterium által megállapítandó névsor, minélfogva a most hivatolt f) pont szavaival élve, „biztosan nem lehet tudni“, vajjon az összes választó jogosult egyháztagok választói befolyásának érvényesülése esetén nem más eredménnyel ütött volna-e ki a választás?

Mindezek világosan mutatják, hogy az indokolás szóban levő pontja nagyon is igénybe veszi *hiszékenységnket* is, meg a törvény körüli *tájékoztatlanságunkat* is, midőn ama hibák elkövethetésének kizárt voltát állítani, s ez állítást éppen *indoknak* megtenni bátorodik.

2. Második végzetes hibája az indokolás eme pontjának, miszerint a 233. §-t úgy tünteti föl, mintha éppen csak ez volna az egyetlenegy §., mely szerint a szabályellenes választást megtámadni és elbírálni lehet és *mélyen hallgat* a jelen esetben *éppen mérvadó 230. §. létezéséről*, mely a hivatalból megsemmisítés eseteit és módját írja elő, a melynek rendelkezéséhez képest a szóban forgó választási kísérlet *hivatalból* volt megsemmisítendő. Teszi pedig azt az indokolás azzal a konoksággal, mely minden egyébről kíván hallani, csak éppen arról nem akar tudni, hogy ez a választási művelet megsemmisítendő és pedig hivatalból. Hogy mi van ebben megbotránkozató, azt nyomban belátja mindenki, ha fölállítjuk az analogiát. Tegyük föl p. o. hogy a büntető bíróság nem akarna tudni a hivatalból üldözendő cselekményekről s a hol magánváldó

nem lenne: ott mindig és következetesen fölmentené a bűnöst, még ha fosztogató, útonálló vagy más efféle gonosztevő volna is. Vajjon mit gondoljunk: a közvélemény hamarosan megnyugodnék abban, ha látná, hogy a társadalom legveszélyesebb ellenségei egyszerűen tovább mehetnek, mert nincs magánvádoló, vagy a ki ilyen lehetne, nem tud, avagy nem mer föllépni? És ha a büntető bíróság nem is a mérvadó §. szerint mérlegelné és ítélné meg a fenforgó vétségét: úgy a hamis tanúzás vétségét mindig ki lehetne menteni a káromkodásról szóló t.-cikk alkalmazásával és megfordítva is.

3. Harmadik nevezetes hibája az indokolás első pontjának, miszerint egyszerűen föltételezi — de semmivel se bizonyítja — hogy a szóban forgó választási eljárás azok közé a választások közé tartozik, melyek az Egyh. Törv. 199—203. §§. értelmében vitettek keresztül. Ezt föltételezni nem vala jogosult az Igazgatótanács és pedig azért nem, mivel a beadott felelkezés éppen e törvények megsértésének följejtésével kívánta a megsemmisítést, de azért sem volt módjában azt feltételezni vagy éppen szabályszerű voltát állítani, mert a kifejtett sérelmek valódiságát már az egyh.m. tanács be is ősmerte nemesak ítéletében, de azon eljárásával is, hogy az állított vétségek beigazolására a vizsgálat elrendelését fölöslegesnek tartotta, miután azok köztudomású sőt közvetlenül ismert és elvitázhatatlan sérelmek, illetve szabálytalanságok valának. S midőn az indoklás első pontja, a választást szabályszerűen keresztül vitt eljárás színében igyekszik föltüntetni: valótlanságot szól s ezzel az igazságszolgáltatás rangján alóli életmódra vetemedik.

Az indoklás második pontjának egyik gyöngesége abban áll miszerint hiszi, hogy a panaszosoknak joga van a szabálytalanságoktól „eltekinteni“ és ha ők ezeket elégedték szabályszerűvé lett mindaz, a mi eddig szabályellenes vala. Szóval ez a pont a törvény rendelkezését úgy fogja föl, mint szabadmegegyezés illetve *alku* tárgyat. Sőt szerinte a képviselő testület *jogosultságát és törvényszerű eljárását* is az állapítja meg, hogy azt Somodi István úr és társai — szavazó joguk gyakorlása által — elismerték és nem az, vajjon megegyezik-e ez a törvénnyel vagy sem. Ami tehát közmegegyezéssel *törvényszerűnek* minősítették az Kolozsvárt *törvényszerű* lézen, ha különben nyílt ellentétben áll is a törvényekkel. És mi több: a képvisleti közgyűlés *jogosultsága és törvényszerű eljárása* a jelenlőknek már *megjelenése* által is biztosítva van, még azon esetben is, ha a megjelentek egyrésze éppen ez *eljárás* ellen szavaz és megakadályozására törekszik. Tehát az Ig. tanács extra logikája szerint a *nemmel* szavazás is *igenlést és hozzájárulást*, a célba vett művelet törvényszerű voltának elismerését jelenti. Kolozsvárt tehát a *vetó* is azt jelenti ezután: igenis hozzájárulok. Talán otthon kellett volna maradnia az ellenzéknek, hogy ellenző magatartását kifejezhesse és cserenyeshesse, avagy mit kellett volna hát cselekednie? Most már ítélje meg a protestáns kritika, hogy ebben az indokolásban, melyik az uralkodó vezérelv: a bölcsesség, avagy a becsületesség? Én pedig a magam felelősségére is megállapítok annyit, hogy ezen ítélet sem törvény, sem igazság alapján álló indokolással nem bír, minélfogva nem is ítélet, csak egy — minden jogot ignoráló — parancsolat.

Föntartva még a jogot ahoz, hogy ez eset elbírálása végett átlapozott „Utasítás“-ra, valamint annak s a fenforgó esetnek az Egyh. Törvényekben letett közjogi

helyzethez való viszonyáról *utólagos észrevételeimet* mielőbb elmondhassam még e nagybecsű lap nagytiszt. szerkesztőségének engedelmével: tek. ügyvéd úrhoz a következő fölhívást leszek bátor intézni:

A föntiekből látható több rendbeli *indok* az Egyh. Törv. és kebli „Utasítás“ megfelelő §§-ai, valamint felelkezésükben is alaposan kifejtett indokok alapján keressék meg panaszukkal azon egyházkerület püspöki hivatalát, — utalással főként az „Utasítás“ 163. §-ának rendelkezésére, mely szerint a püspöknek föladata „az egyetemes egyházi s az egyházkerületi törvények és szabályrendeletek tiszteletben tartását ellenőrizni“, — továbbá „a törvényt vagy szabályrendeletet megsértők ellen a fegyelmi keresetet folyamatba indítani s azokat a Zsin. Törv. 399. §-ának korlátai között esetleg állásuktól fölfüggeszteni“ — és kérjék tőle, hogy a szóban forgó választási kísérlet egész anyagát vétesse revízió alá, gondoskodjék első sorban arról, hogy a hibás enunciáció netaláni hibás jogkövetkezése megsemmisíttessék, az üres lelkészi állás szabályszerű betöltése elrendeltessék és az ügy törvényszerű megoldásával egyfelől a méltán megháborított egyházi közvélemény kiengeszteltessék, másfelől a kétes helyzetbe jutott egyházi köztisztesség rehabilitáltassék, s éppen e célból most hivatolt törvényes jogkörében rendelkezék az iránt, hogy a visszaélésekben, esetleg mulasztásokban részes közegek és hatóságok ellen, nevezetesen: a kolozsvári egyházközség presbyteriuma és képviselő testülete, — továbbá a kolozs kalotai egyházmegyei tanács, valamint a „határozati javaslat“ szerkesztői ellen a fegyelmi eljárás megindíttassék, mivel tény, hogy mindezek részint mulasztással, részint rövidlátó intézkedésekkel, részint részrehajlástól sugalmazott törekvésekkel, elvitázhatatlanul hozzájárultak a már többször hivatolt törvények megszegéséhez és ezáltal az előttünk álló országos botrány fölidéséhez, melynek bizonyára nem örvendhetünk.

Ha a kebli hatóságok még most se látnák sürgős kötelességnek a leggyökeresebb intézkedést, úgy a mulasztó, illetve vonakodó közegek ellen panaszt emelve az Egyetemes Konventi Bíróságtól, — mint az Egyh. Törv. 58. §-ban a törvények végrehajtását foganatosító és ellenőrző hatalomtól — kérelmezzék a jogorvoslatot, úgyszintén a megtorló intézkedések megtételének elrendelését. E mellett a jogorvoslat további sorsát s az abban tett intézkedéseket hozzák a sajtó útján a nyilvánosság ítélő széke elé, hogy a netaláni félintézkedéseket, vagy az igazságszolgáltatás méltóságát netalán kockáztató műveleteket a kritika súlyával, itt a nyilvánosság szemé láttára, bátran, erélyesen, *de igazságsan és szeretettel* nyomhassuk vissza s kényszerítessük egyenes és igazságos magatartásra. Én köszönetet nyilvánítom úgy tek. Ügyvéd úrnak, mint e b. lap nt. Szerkesztőségének, hogy alkalmat adtak e kérdések megbeszélésére. Örvendek is, hogy éppen a „Debr. Prot. Lap“ olvasó közönsége előtt mondhattam el e tárgyban bírálatomat, mert hihetem, hogy e lap olvasói elfogulatlan szemmel bírálják felül mind az eseményeket, mind a felettök mondott kritikát. Ezért igenis örvendek, de fájlalnom kell másfelől, hogy e megbeszélés nem történhetett meg az erdélyi ref. egyházkerület közönsége előtt s az erdélyi ügyet úgyszólván itt a szomszédban kellett megrostálnunk, mivel az otthon való *megrostálást* lehetlenné tette éppen az a nem igen messze látó politika, mely otthon betönte a józan protestáns kritikának eddigi szócsövét, a midőn a „Protestáns Közlöny“-t elnémította, azt híven, hogy most már a kritika megnyilatkozásának

minden utját elvágta, sőt az igazság kitörő elemeinek forrásait is betömte, betaposta. — Most meggyőződhetik e rövidlátó politika arról, hogy hatalmas nem elégséges a neki nem tetsző erők lefojtására, elhallgattatására. Beláthatja, hogy a XIX. század végnapjaiban az ilyen helyi érdekű politika erőfeszítését nem kíséri szerencse, bukását sem részvét. A Protestáns Közlöny szeméire szemfedőt boríthatott, de a kritika félelmes szellemeitől meg nem szabadult, azok nemesak a Protestáns Közlönyben lakoznak. Én azonban nem mondhatom meg elég találóan, mit eselekedett akkor ez a kritikától rettegő politika, de megmondja helyettem a híres Carlille, aki egy helyen így szól: „*Rátaposott, de nem taposta el* . . . mert fájdalom, ez a sötét pont egy Vulkán nyílása, melyet *bétaposni nem lehet*“. Bizony, ezután se fogja betaposni, hiú reményvel hát ne ámítsa magát, s hasztalan erőfeszítéssel ne vesztelgesse jobb sorsra méltó erejét. Im ez a véleményem arról a helyi érdekű politikáról.

Tek. Ügyvéd úrnak pedig a jog és igazság védelmében mindenha erőt, kitartást, lelkesedést és méltó sikert kíván:

Kanonista.

A katolikus autonomia.

(Vége.)

A „M. Á.“ január 12-iki számában *Blaskovics* Ferenc tulateszi magát a fennebbi, szorosán elvi fejtegetéseken. Ehelyett „A két püspöki tervezet“ című cikkében már autonomiai szervezeti dolgokkal foglalkozik. Ebben a tárgy változik, de a modor itt is ugyanaz. Az „Emlékirat“-ot ezis „*szofizmák és nagyképűsködő frázisok konglomeratumnak*“ nevezi; a két püspöki tervezetnek azon része ellenében azonban, mely szerint „*az egyházmegyei önkormányzat teljesen elejtetnek*“, jólsejthető önkormányzati érzékkel, az önkormányzat *egyházmegyei* téren mozgásának életrevaló fontosságát vitatja és kívánja az autonomiában kiváló alkalmazásba vételét. Azon hibába esik azonban, hogy ő meg az *egyházközségi* önkormányzatnak, amely kell, hogy a kath. autonomiának is sarka legyen, nem tulajdonít megérdemelt fontosságot, sőt azt jegyzi meg róla, hogy ez a *lelkészkezdő papság nyüge*; tehát az egyházközségi önkormányzatnak ez a kicsinylése, vagy éppen semmibevétele, a demokrátképviseleti fokozatos rendszer elleni azon vétségbe viszi, hogy mindjárt az egyházmegyei autonomiai testületen kezd az önkormányzat kiindulását. Így ő nemesak az egyházközségeket, hanem az espereségeket, amelyek különben nálok a ref. egyházmegyékhöz hasonló életmunkássági körrel nemis bírnak s nagyon elaprózzák s inkább cím mint hivatal, kizárja a közvetlen választási jogból. De hiszen a *Blaskovics* r. kath. egyházmegyéje a püspöki Diocezis szerinti beosztásnak felelve meg, az, ami a reformátusoknál az egyházkerület.

A „M. Á.“ január 22-iki számában (=), jegyű író a nem kath. felekezetek lelkészi fizetésének kiegészítéséről szóló törvényjavaslat benyújtása hírére már előszelétől megkapatva, a „*Protestánsok kongruája*“ cím alatt, a szokott ultramontán modort, felfogást és keresztyén erkölcsi érzést is túlhaladó indulatrohammal, irigységgel és gunynyal tárgyal. Bármily érdekes volna ezt a színészi pathoszsral telített cikket szóról-szóra közölni és ezzel az író drámaturgiai öntetszégének is hízog szolgálót teljesíteni — térszúke miatt nem tehetjük; meg kell elégednünk a felvonások — jelene-

tezesek — és jellemzéseknek majdnem csak vázlatos ide iktatásával, hogy aztán megtehessük és olvasóink is megalkothassák bírálatukat afelett, hogy a mi ker. kath. hittestvéreink mily szeretettel, viszonyossággal és méltányossággal viseltetnek e hazában élő többi vallásfelekezeti és honpolgár-tesvérek, — ezeknek megszenvedett múlt után derültebb, jobb jövője s tisztelettel az államkormányra és szentesített törvényei iránt.

„Az országgyűlés ujjaalakulásával kezdődik a nagy *egyházpolitikai komédia* harmadik felvonása.“ Az első felvonás eseményei lelke előtt újra elvonulnak s a szeméyek: *Szapáry* Gyula gr., kinek el kellett buknia, „*hogy az egyházpolitikai törvények keresztülvitelét mi se akadályozza*“; „a nagy miniszterium“, „a világra jött *csudaszülött*“, „az egyházi reformtörvények okozataképpen halálba ment *Wekerle-kormány*“ s hasonló kifejezésektől hemzseg.

A második felvonás „a reformok életbeléptetése: új hős jelenik meg *Bánffy* br. személyében, hogy az ellentállásra készülő *Nemzetet* (?) megtörje, ha kell, *leigazza*, hogy a *szörnyesülött adoptáltassék*, bármily erőszak útján.“ „Az adoptálást végrehajtja a leigázott és elrémített *Nemzet* helyett és annak nevében főispánjai s szolgabirái által, segédcapata a *politikai básibuzokok* — *Kossuth* Ferenczel az ellenzék. A győzők táborában az *összes protestáns felekezetek és zsidók*; ez utóbbiak a katonai kordonokat dirigálják, az előbbienek voksolnak, hogy az a gyűlött kath. jelölt (talán *néppárti*?) mandátumot ne kapjon“ stb.

A harmadik felvonásban már „a szörnyesülött éheznek, ezért a *papság jövedelmét* kezdte fogyasztani, különösen a *protestáns pásztorok* tányérján kanalizott mind mohóbban, *itt más bajokat is csinál*. A *prot. pásztorok kezdenek fellázadni a kakukfi ellen*, bánják, hogy annak születésénél *ama bizonyos tudós asszony* szerepére vállalkoztak; de a szülők védik a csemétét . . . törhet, zúzhat — *fizeti a kárt a kormány*. Itt kezdődik a harmadik felvonás legérdekesebb része — a bonyodalom: *protestánsok, katolikusok kéri a magok jussát*. A katolikusoknak ígérnek *kath. autonomiát*, a protestánsoknak, amiért oly szépen kitartottak a választási harcban, hogy híveikkel a szélsőbalról s az ellenzékétől átszöktek a kormány táborába . . . *készpénzzel fizetik meg a zsoldot. E célból készítik a prot. lelkészi kongrua rendezéséről szóló javaslatot* . . . *amit a kormány határozottan megígért a protestánsoknak* — (=) úr bizonyos tudása szerint! — s hogy ez *kárpótlása* a prot. lelkészesség jövedelmének, amelyet a polgári házassággal és az anyakönyvvezetés államosításával vesztek, vagyis ez, az *egyházpolitikai reformok valutájának rendezése*!

„Lehet, hogy a görög nemegyesülteket is felveszik, de őket csak 400 frtra taksálják, a protestáns papok fizetését pedig 800 frtra egészítik ki; lehet, hogy a zsidókat kifizetik a recepcióval adott megtiszteltetéssel s mindezekhez másfél milliónál is nagyobb pénzüsszeg kell. Ki fizeti meg az árát az egyh. politikai komédiának? Közadóból? . . . Ebben, 10 millió katolikus 3 millió protestáns ellenében áll, tehát e számarány szerint, *több mint 60 százalékát fizetik a katolikusok* . . . Hogy jutnak a katolikusok ezen megtiszteltetéshez, amelyből nem kértek, akiknek az egyh. pol. reformokra szükségök nem volt, küzdöttek és küzdenek ellene, nemesak mert hitelveiket, *lelkismereti szabadságukat* (!) korlátozza, de káros az egyházra és *Nemzetre* is . . . s most e reformok árát, a *liberális hadjárat hadisarcát* velök fizettetések? . . . A katolikusoknak autonomiát adnak

már munkában van, a kormány elkészítette az autonomia programját . . . megad mindent, csak a kath. alapokat, s alapítványokat tartja vissza s a jogokat is magának vindikálja de megengedi a püspöki karnak, hogy saját jogköréből ruházzon át, a mennyit tetszik. A *kath. kongrua rendezését pedig reá utalja a kongresszusra* . . . vigye keresztül a magasabb egyházi javadalmak megadóztatásával, vagy *hitközségi adók kivételével*, ha tetszik s ne panaszkodjanak a katolikusok, hogy nincs a kongresszusnak jogköre . . . A komédia vége: a *protestánsok nevetnek*, a kormány is örül . . . el van érve a főcél: a katolikusok összevesztése s a *kath. autonomia szétrobbantása* . . . Azt hiszik, hogy mi nyomorgunk tovább, *papjaink éheznek* s szépen fizetik a világi kath. elemek a prot. lelkészek kongruáját. De ne higgyék, bármily ügyesen eszelték is ki a komédia végét, hogy a katolikusok oly bolondok, hogy fapénzzel is kifizethetik.

Hát hiszen szép az a költészet, ha komédia-írás terén mozog is, szellemes fillentéssel, magas erkölcsi érzésből, az embertársakat — félszégeikből kigyógyítva, becsületes reális emberekké, a kisebb és nagyobb társadalom életképes tagjaivá átalakítani. De ellenkezőleg, nemes tetteket, tiszteletreméltó személyeket, mint az *egyházi reformok és ezek alkotói*; pirulás nélküli multra visszánéző, feladatszerinti jelenében *önérzetes függetlenséggel munkálkodó vallás-erkölcsi testületet*, mint a *protestánsoké*, átgyúrni egy szellem és erkölcs nélküli bohózatba, aminő (=) úr komédiája ilyen csak ultramontán fércelő tudhat és csinál azért, hogy arra a félszeg önző útra terelje a közvéleményt, amelyen maga és ultramontánizmusa jár. Ennélfogva ne is várja meg tőlünk azt a szolgálatot, hogy tehetségét fényesnek, célját vallás-erkölcsi magaslaton állónak, sikerét ellenállhatannak elismerjük; bohózatán csak azok nevethetnek, akiket már az ő iskolájok nevelt, „akiknek szemök nincs, hogy lássanak és fülök sincs, hogy halljanak.“

(=) úr komédiájának a vége: „a *protestánsok nevetnek*, a kormány pedig örül . . .“

A *protestánsok bizony nem nevetnek*, nincs is min nevetniök. Ezen félszeg állítását már maga (=) úr megcáfolja: „a protestánsok kezdenek fellázadni a kakukfi ellen s bánják“ stb. Ha ez igaz volna, már maga ellentmondana a nevetetnékségnek. Igen! . . . a protestánsok *nem nevetnek*, még az intrikus ultrák siralmain sem; de *nem is bántódnak* az egyházi reformokon. Mert ha lelkészeik különben is szűk jövedelmén az egyházi reformok esorbát ütöttek s azok a „*más bajok*“, t. i. a gyermekek vallásának — az 1868: LIII. t.-c. 12. §-ának érvényen kívül tételével — *már születésük előtt a szülék által elalkuvásában s a gazdag klérus által megvételeiben* — amint ezt az „Örálló“ 1895. 17—19-ik számaiban már előre jeleztük — beálltak; s a prot. egyháztagok nagy egyházi adóval terheltetése miatt a *felekezetenélküliség* is pusztít: akkor ezek a „*bajok*“ nevetés helyett inkább könyvekre volnának méltók . . . De miután az egyházi reformokban egyébként kifejezett elvek a protestantizmus elvei szerint valók s úgy a vallási, mint a honpolgári egyenjogúságnak felelnek meg és az általok okozott „*bajt*“, általánosan boldogító hatásukkal, kedvezően túlhaladják: — nem is bántódnak úgy, mint az elégedetlen ultramontánok látni akarják, hanem élnek az egyházi és honpolgári kötelességek teljesítésének, megbizonyítván, hogy „a törvény csak azoknak rossz, akik nem akarnak törvény szerint élni“ és élnek azon reményben, hogy az általános felvilágosodás és jogérzet végtére is gátat vet ama „*bajok*“ terjedésének s ha

„*elhullanak a férgesek*“, a megmaradó elvhűek annál inkább ragaszkodnak egyházukhoz, annál tevékenyebben munkálják ennek igaz érdekeit, hogy „*rajtuk a pokol kapui se vehessenek többé diadalmat*“, amely érdekek egyszersmind a Nemzetnek és Hazának is életérdekei s egymással testvéries összhangzatban vannak.

Nem nevetnek a protestánsok még most sem, amidőn „A *nem kath. felekezetek* lelkészei jövedelmének kiegészítése“-ről szóló törvényjavaslatot a kultuszminiszter már benyújtotta. Nem mintha az (=) úr korlátolt, vagy inkább rosszakarátú — maliciózus, — még inkább a jezsuita lélek tükrébe tekintve, önelkéből kiindulása szerinti „*kézpénzbeli zsoldot*“, „*amit a kormány a protestánsoknak határozottan megígért*“, keveselnék az egyházi reform-törvények — polgári házasság és anyakönyvvezetés elvétele, — tegyük hozzá még — a gyermekek vallása és a felekezetenélküliség miatt beállott veszteségeik pótlására; hanem azért, mert ez a javaslat nem az 1848: XX. t.-cikk beváltása, amivel tartozott az államkormány, mielőtt az egyházi törvények szóba is jöttek — és az elkeresztelések esetei miatt követelőleg felleptek volna. Azon 1848-iki törvény végrehajtása volna csak az a gyökeres reform, ami a prot. felekezetek hiveinek arcán örömdrületet jelentetne meg, ami anélkül történik — csak félrendszabályképpen fogadható általok.

Azt a vádját (=) urnak, mintha a protestánsok a kormányhoz valaha, — tehát a mostani egyházi reformok idejében is „*zsoldért*“ csatlakoztak — uszályhordozókká lettek volna: az ultramontánoknak örökké az abszolút kormányval érdekeimborálása által kimutatott analogia sulyával — saját fejükre zúditjuk. A lelkészfizetést — kiegészítési törvényjavaslatot a protestánsok csak mint első gyenge lépést tekinthetik az 1848: XX. t.-c. beváltása felé. Ezt az ultramontánoknak az államkormány elleni taktikázása, mondhatnók ellenszegülése *sietetheti*, siettesse is. Így végre annak a sok handabandának, amiben a protestánsokat és kormányt összejátszással vádolni merészlik — lenne végre a felekezetekre nézve nem becéző, amire legalább a protestánsokra szükségök nincs s nemis vágyakoznak, hanem — törvényes végrehajtás nyomán beálló jó vége.

Miként fogja és mikor akarja a kormány ezt tenni teljességében és végérvényesen? . . . Hiszük, hogy megtalálja idejét, módját eszközeit. De addig — napjaink szociális követeléseinek, éppen a magyar földműves egyszerű nép között, akik felekezetünk zömét képezik, tulhangos nyilatkozásai miatt a kormánynak tekintetbe kell vennie, hogy a *prot. magyar nép egyházi adóterhe*, azon rendszer — vagyis rendszertelenség miatt, amely szerint most fizetik s amelynek nyomán előálló lelkészfizetésnek, ama nagyon korlátolt minimumra kiegészítését irányozza elő — *enyhítést követel*, egy méltányosabb és *képességi fokozatra* fektetendő *egyházi adórendszer* alapján; s ennek, habár a felekezetek autonomiájába vág is — az autonom felekezetek hatóságaival egyetértve, talán egy vagy több *szakértekezleten* — enquète — megvitatva, minélelőbb létrejövetelét *szükségképpen elő kell segítnie*. Hogy ez a törvényjavaslatban még érintve sincs — méltán nagy hiánynak tartjuk. Talán a Képviselőház ily érdemben való kiegészítés végett, visszaadja még azt a kultuszminiszternek? . . . Elvárjuk! Ha prot. lelkészeink nagy részének anyagi helyzete a fizetés kiegészítését sürögösen követeli, amint hogy igaz is: ezen a javaslatnak most érintett és időt igénylő javítása nyomán való törvénynyé válásáig is lehet segítni: a képviselőháztól

ideiglenes felhatalmazás kérésével és nyerésével; de a javaslat törvénynyé emelése, mielőtt a nép egyházi adóterhe új adórendszer által méltányosabbá és elviselhetőbbé nem tétetik, tehát egyhitést nem nyer, szociális szempontból sem felel meg egy jó törvény tartalmának; nem annak a várakozásnak sem amelyet attól a lelkészi érdekeltek és a nép jogosan várnak.*

A *kath. papok kongruája*? . . . Ők éheznek! Minő lármát csap (=) úr, hogy ennek rendezése még meg nem történt s az ő családtalan papjaik szükségét szenvednek és hogy a rendezés a kongresszura vár; hogy a 10 millió katolikus fizeti majd adóban a protestánsok lelkészi fizetése kiegészítése által megkövetelt másfélmilliónyi nagy összeget, mint az egyház-reformokban megszolgált *hadisarcot*; ők pedig rendezzék magok kongruájokat, *vessenek azért adót* a főpapságra, vagy még a *népre is!* . . .

Boldog Isten! micsoda korlátolt felfogás és méltánytalan kifakadás . . . Szinte kilenc századon át használják a magyar nemzeti roppant vagyont, főpapjaik éltek és élnek fejedelmi fényben és bőségben, népek úgyszólván egyházi adóterhe nélkül s most, mert a kormány a „nem kath. felekezetek“ adóterhe megmaradásával, *esaládos lelkészek* fizetésének a megélhetés igen kétséges minimumára kiegészítését célozza: indulat-rohamba jönnek s azon rémmel ijesztik magokat, hogy adót kell kivetniök saját dolgozó lelkészeik anyagi helyzetének javítása végett a *dús egyházi jövedelmekre s talán a népre is*, mely eddig még egyházi adóterhek alatt nem roskadozott; s ama másfél milliónyi teher hordozásához is hozzá kell járulniok. Hát annak a roppant vagyonnak, melyhez mint nemzetagnak, minden felekezetű honpolgárnak joga van, kilenc századon keresztül való kizárólagos használata, vagy legalább azóta való tehermentes élvezete, amióta a honvédelmi és általános kultura-terjesztési s fentartási kötelezettség róla levétetett, semmi betudással nem járhat, amidőn más felekezetű hazafiak viselték és viselik, minden olyan kiváltságos bírlás nélkül egyházi és iskolai terhüket? Ha csak kis számítás tesznek is, rájöhettek arra, hogy a magyar prot. egyházaknak a törvényjavaslatban nyújtott *valami*, a méltányosságnak *alamizsnává törpülő esekélyisége*; mindenekfelett pedig az, hogy a protestánsok ezután is viselik egyházi és iskolai adóterhüket, ők pedig, ha ama roppant fekvőségeket helyesebben kezelik s a jövedelmet méltányosabban osztják meg, lelkészkedő papságuk anyagi helyzetét nemcsak jobbra teszik, mint a kiegészített fizetés mellett a más felekezetű lelkészeké, hanem egyházuk világi tagjainak nem is kell saját egyházi adóterhet hordozniok; akár még ama törvényjavaslat folytán rájuk eshető közadórészt is fedezhetik belőle.

De hát méltányosságról beszélünk az ultramontánoknak, amikor az már szeretetet feltételez, ez az érzés pedig rideg szívökben és ez a név hiányos szótárunkban nem található.

Ime, a magyar reformátusok nem lármáznak azért,

* Sokat lehetne itt különösen az *adóreform* keresztül vitélre nézve felsorolni; de feleslegesnek tarthatjuk azok után, amik erről, a tisztántúli egyházi értekezlet szatmári nagy gyűlése folytán, éppen a „Debreceni Prot. Lap“ január-február számaiban dr. Bartha Béla által megírtak s amiből látni lehet, hogy az egyházi adóreformnak az „Ertekezlet“ tervezete alapul szolgálhat; de a reform. szükségessége halaszthatlanul is követelődzik. A lelkészi fizetések *összeírása* is, mely a miniszteri „kiegészítés“-i tervezethez, az egyes lelkészi jövedelmek pótlása megállapításánál a kulesot adja, hogy a káros tévedések elkerültessenek, újra volna felveendő s legcélszerűbben egyházi és állami vegyes bizottságok együttes helyszíni munkálkodása után történhetnék.

hogy a nem felekezetökbeli nemzetiségek papjainak is előirányozza a törvényjavaslat a kiegészítést, persze a *lelkészi képesség megszerzése arányában, s az állam törvényeihez való hűség* feltétele mellett; pedig a reformátusok, mint tisztán magyarok és nagyrészen földbirtokosok, a magyar állam és nemzeti kultura érdekét kiváló hűséggel szolgálták a múltban s egész odaadással s adófizetésben nagyarányú részesüléssel szolgálják ma is; azoknak a nemzetiségi papoknak szolgálataihoz pedig a múltban és jelenben, ha híveik államadózási résztvétők arányát nem fessegetjük is — nagy kétség fér. De hát az *egyenjogúság a méltányosságot követeli* s mi ez előtt tisztelettel hajlunk meg s lelkünkben az a remény kél, hogy az államnak ez az egyenlő mértékkel mérése közelebb hozza azokat az elemeket is az állami egység érdekéhez, amelyek élén a pap, mind-egyeddig félrekalauzoló vezérként szerepel. Bár úgy lenne!

A magyar államkormányának, ha azt akarja, hogy a vallásfelekezetek teljes viszonyosságban éljenek: egymás közt és az államhoz való viszonyukat is egyenlővé kell tennie. Ennek pedig végső érve — *ultima ratio* — és eszköze az 1848: XX. t.-cikk végrehajtása. Ekkor a felekezetek egyenlő méltatásban álló sorsban nem fog-
nak egymás ellen féltékenykedni, katolikusok, miként „nem katolikusok autonómiájok jogos birtokában élhetnek hitelveiknek megfelelőleg, „keresheti mindenik üdvességét“ a maga módja szerint. Egy közös érzést tápláljanak és talán táplálnak majd: szeretni egymást, „békességre igyekezvén a jelenvaló világban.“ Egy közös célt szolgáljanak és talán szolgálnak: e haza érdekét s virágzásának munkálását. Mi protestánsok így fogjuk fel, ama még mindig a jövő regényéhez tartozó törvénynek értelmét, tartalmát, hatását. Istenország eljövételét jelenti az ker. egyházunkra; a modern állami-ság, a valódi liberális koronája az hazánkra nézve, hogy egyenlők legyünk — egyházilag, politikailag.*

— a — r.

KÖZÉLETÜNK.

Az ev. ref. egyház egyetemes konventjének Budapestén márc. 24. és következő napjain tartott ülései.

(Folytatás.)

Péter Juliánának, néhai Péter Sándor lelkész leányának azon kérelme, hogy az óvónői tanfolyam végeztetése okáért, részére az eddig kiutalt segély még két évig folyósíttassék, — az alapszabályok értelmében nem volt teljesíthető. De a bizottság nemeskeblű elnöke Hegedüs Sándor folyamodó részére két éven át havi 10-10 forintot ajánlott fel. Ugyancsak a gyámintézeti bizottság jelentésével kapcsolatban több lelkész azért folyamodik, hogy a szabályzat 9. §-át, mely szerint csak ref. vallású özvegyek részesülhetnek gyámintézeti jótéteményben, változtassák meg. Tüzetes jelentéstétel végett kérvényök a gyámintézeti bizottsághoz útasítottak.

Majd az orsz. ref. egyházi közalap végrehajtó bizottságának az 1897. 15-ik pénztári évről beterjesztett jelentése következett. A konvent e jelentés kapcsán

* — a — r e terjedelmes tanulmányának közlése hosszabb időt vett igénybe, mint amennyire eredetileg számítottunk; megírása után következtek be oly fontos események, mint a lelkészi fizetéseket kiegészítő törvényjavaslatnak tényleges benyújtása és a konvent jól ismert állásfoglalása; ezt az olvasás alkalmával ne méltóztassanak figyelmen kívül hagyni. Szerk.

kimondta, hogy a Magyar Földhitelintézetet az 1897. számadások terhe alól a szokásos fentartással, elismerésének kifejezése mellett, felmenti; az 1890. évi konvent 60. sz. határozatának megváltoztatásával, a tőkesegélyek címén ott megállapított 40% 50%-ra emeltetik s ezen 10% többlet az egyszersmindenkori segélyekre rendelt 50%-ból vonatik le; ezen elv már az ideí felosztásnál is érvényesítettven, a rendelkezésre álló 124,141 forint 88 krajcárnyi összeg felosztása ez leendő: tőkésítésre 30,055 forint 59 kr., missioi segélyekre 21,386 forint 58 kr., özvegy-árva gyámintézetre 12,022 frt 23 kr., egyszersmindenkori segélyre 17,803 forint 16 krajcár, tőkesegélyre 34,504 forint 01 kr., kiegyenlítésekre 8,370 frt 31 kr. — Megjegyeztetvén, hogy a kiegyenlítésekre szánt összegből lesz fedezendő a kezelési kiadásokon túl elsősorban a missioi segélyeknél fenforgó hiánylat. A tátralomnői egyesült protestáns imaháznak 3 évre 100—100 frtot szavaztak meg, a kiegyenlítésekre szánt összeg terhére. A tiszáninneni egyházkerület által felvetett azon kérdésre nézve, hogy a rendkívüli államsegély folytán a közalapból a lelkészek felsegélésére adatni szokott összegből felszabaduló rész tőkesegélyképen a segélyre szorult egyházaknak adassék, a végrehajtó bizottság véleményével szemben kimondja a konvent, hogy az egyháztagok adóterhének könnyítése céljából a közalap igénybevétele zsinati törvényeink által meg lévén engedve, e tekintetben a jövő zsinat tárgyai közé e kérdést felvenni feleslegesnek tartja; magára a kérdés lényegére azonban akkorra tartja fenn határozatát, mikor a tavalyi konvent 53. sz. végzésében bekért egyházkerületi javaslatok fognak tárgyalatni. A tolesvai egyháznak — kivételesen — a rektifikációkra szánt összegből 150 frt utalványoztatik. A szilágy-szolnoki egyházmegyének azon kérelmére, hogy a közalapra begyűlt pénzösszegeből 100 frt az egyházmegyei közalap-bizottság kezelési, napi és fuvardíjainak fedezésére fordíttassék, kimondja a konvent, hogy e kérés egyáltalában nem teljesíthető, minthogy az ilyen költségek felől való intézkedés az egyházmegyék belügyét képezi. A theologiai tanárok nyugdíj-ügyében, a kérdés lényegére és módozataira az összes egyházkerületek véleményét meg akarja hallgatni a konvent, felhívja tehát a még nem nyilatkozott két (tiszántúli, erdélyi) kerületet, hogy e fontos kérdésben véleményes javaslatát a jövő konventre terjessze fel. A számadásokban szereplő tőkekamatadó tárgyában felhivatott a végrehajtó bizottság, hogy e tekintetben a pénzügyi törvények, valamint a földhitelintézzettel kötött szerződés gondos áttanulmányozása után tegyen véleményes javaslatot arra nézve, mily módon legyenek azok jövőben s illetőleg az utolsó három évre is leirandók, vagy elszámolandók. Talán nem lesz érdektelen följegyezni, hogy a közalap összes vagyon-állaga 1897. dec. 31. a Jordán alappal együtt 904,155 frt 08 kr. volt

Az első nap délutánján $\frac{1}{2}$ 5-től 8-ig a konvent tagjai értekezletet tartottak a kongrua-törvény tárgyában. Az itt lefolyt nagyérdékű eszmecsere folyamán, melyben Tisza Kálmán, Szilágyi Dezső, Szász Károly, Fejes István, Tisza István gr., Bernáth Elemér, György Endre, Antal Gábor, Mecner Béla és Radácsi György vettek részt, először felolvasták a vegyes prot. bizottság ref. felének a törvényjavaslatra vonatkozó megállapodásait s ezzel kapcsolatban több egyházmegye fölterjesztését.

Tisza Kálmán megjegyzi, hogy a vegyes prot. bizottság nem azért hivatott össze, hogy a kongrua-törvényjavaslat felett határozzon, mert hiszen az össze-

hívás a törvényjavaslat benyújtása előtt hetekkel megtörtént. De viszont lehetetlen volt annak ott szóba nem kerülnie. Az eszmecsere végén, minthogy megállapodásoknak helye nem lehetett, a ref. bizottsági tagok kijelentették, hogy ők csakis a konventre való referálással vannak megbizva, míg a lutheránusok elhatározták, hogy előterjesztéseikkel a kormányhoz fordulnak.

Szász Károly előszóval ösmerteti a dunamelléki egyházkerület álláspontját, mely szerint a kerület a törvényjavaslatot örömmel üdvözli, — de két fontos észrevételt tesz reá. Az egyik szerint óhajtható lett volna, ha az egyes felekezetekre külön törvény készül, mindegyik külön viszonyainak, helyzetének, igényeinek tekintetbe vételével s kielégítésével, s hogy ez nem így történt, azt sajnálkozással veszi tudomásul. A második szerint, mivel ez a törvény a gyülekezetek adóterhének enyhítésébe nem bocsátkozik bele, életbeléptetése elodázandó akkorra, mikor ref. egyházunk a maga adórendszerének korszerű reformálásával elkészült.

Tisza K.: Hallani azt a vádat, hogy a törvényjavaslat az autonómiát sérti s egyúttal hallani az 1848. 20. t.-c. végrehajtásának sürgetését is. A kettő nem fér együvé. Mert afelől alig lehetünk illuzióban, hogy e törvény végrehajtása nemcsak a kath. egyházi javak elkobzását, hanem az általunk egyházi célokra fordított alapok saecularisatióját is maga után vonná. Ez az oka, hogy a konventi bizottság nem annak végrehajtását, csak az annak *szellemében* teendő intézkedéseket kívánja. Téved, a ki azt állítja (egyik felterjesztés mondta), hogy az ötvenes években csak a kezünket kellett volna kinyujtanunk az állam kedvezményei után s aztán adtak volna annyit, amennyi nekünk kellett volna. Különbben is ez az analogia, a helyzetek helytelen felfogásából származott. A jelentékeny stóla-veszteségek nem azoknál a lelkészeknél jelentkeznek, akiről ez a törvényjavaslat szól, hanem jobban dotált s nagyobb városokban levő lelkészeinknél. Kétségtelen, hogy eme veszteségek kárpótlásáról is gondoskodni kell, de ezen javaslat keretén kívül. Az új lelkési állomások felállítására vonatkozó rendelkezésben autonómikus sérelmet nem lát. Egyházi adónk reformálására, mint a veszpremi, pápai, felsőbaranyai praegnans esetekből megtetszik, égető szükség van; minden lehető meg kell tennünk törvényhozás útján, hogy a nép terhén könnyítsünk; a 246. §. megadja a jogot egyházainknak a fokozódó egyházi adó behozatalára. De képtelenség volna azt követelnünk az államkormánytól, hogy a mi adónkat ő állapítsa meg. A dunamelléki kerület első óhajának teljesíthetésén már túlvagyunk. A másodikat nem tartaná igazságosnak s egyházunk érdekében levőnek. Ha az eddig élvezett államsegélyeket tovább is megnyerjük, ha kifejeztük, hogy ezzel a javaslattal minden jogos igényünket kielégítve nem láthatjuk: fogadjuk el örömmel a törvényt. Hiszen míg ez meg nem jelent, egyházmegyénk 600—800 frtos kiegészítésről beszéltek. Itt már egyházi hatóságaink bona fides-ének szempontja is előtérbe lép. A fegyelmi eljárást illetőleg a miniszternek csak ott van fentartva a jog, ahol az egyházi főhatóság a büntető törvénykönyv által államelleneseknek minősített esetek fenforgása dacára sem intézkednék. Nem fél, hogy ez a mi autonómiánkat sérthesse, de viszont erre szükség van ott, a hol több felekezet forog szóban, mert lehetetlen a magyar államnak államellenes magatartást tanusító papokat fizetni. A kath. egyháznak történelmi fejlődés alapján más helyzete van, mint nekünk. Az államtól nyert javadalmakkal együtt jár a

nagyobbmértvű függés s az, hogy az állam bizonyos jogokról ott soha sem mondhat le. De ott meg is követelheti az állam, hogy a vallási alap s a püspökségek vagyona, a mely kongrua-célokra szolgál, valósággal is ide fordíttassék.

Szilágyi D.: A dunamelléki egyh. kerület kifejezte azon óhaját, hogy külön törvény intézkedjék a protestánsokról s külön a görög-keleti vagy zsidó hitfelekezetekről, de maga is azon benyomás alatt állott, hogy ez irányú lépése már meglehetősen elkésett. Éppen ezért a másik óhajára helyezte a fősúlyt, hogy t. i. ám lépjen életbe a megállapítandó törvény, de miután adózásunk rendezetlen s híveink egyenlőtlen megterhelhetése olyan válság felé sodorja egyházunkat, melynek ma még csak a kezdete áll előttünk: sürgős szükség, hogy adózásunk rendezését vegyük mielőbb kezünkbe, azon vezérely mellett, hogy ne engedjük az egészen szegény néposztályra sulyosodni a terhet, hanem viseljék azt inkább a tehetősebbek. Ha aztán ezt a sürgős feladatot megoldottuk s lelkészi javadalmainkat mindenütt maradandó alapra fektettük: legyen meg a lehetőség reá, hogy ez szolgáljon a kiegészítés alapjául is, noha másfelől javadalmainknak az állam költségére való szertelen leszállítását sem engedhetni meg. Volt a kerületen tényleg olyan nézet is, hogy az egész ügyet jó volna elhalasztani addig, mikor egyházi adózásunk rendezve lesz, — de ez a nézet kisebbségben maradt.

Fejes I.: Kényszerhelyzetben vagyunk tulajdon hibánk következtében. Most már el kell fogadnunk a javaslatot, megkísérten azokat a módosításokat, a melyeket egyházunk java, érdeke követel. Ő még 1889-ben megtette az indítványt boldogult Tisza Lajos gróf pártfogása mellett, az összes egyházi szükségletek összeíratására. A konvent ezt el is fogadta, de aztán csakis a lelkészi fizetésekre vonatkozó adatokat vette figyelembe s az itt mutatkozó hiányt tüntette ki s végül ő is beleszavazott, hogy csak a lelkészi fizetések kipótlását kérjék a kormánytól. Más kérdés, hogy ez a javaslat oly feltételekhez köti-e az államsegélyt, a melyek teljesen megnyugtatók. Óhajtaná, hogy oly helyzetben legyünk, hogy ne késtünk volna el. Noha a javaslat az 1848. 20. t.-c.-re nem céloz, mégis ennek szelleme volt az, a mi a benyújtásra indította, sőt erkölcsileg kötelezte a kormányt. Tehát módot kellett volna keresnie a kormánynak, hogy a főbb elveket velünk idejekorán megismertesse, hogy azokhoz hozzászólhassunk s egyes nehézségeket előre eloszlathattunk volna. A vegyes bizottság pontozatait elfogadja, de a javaslat némely pontjaira nyilatkozatot óhajt a konvent részéről. A róm. kath. egyházi javak saecularisatióját, a mi a 48. as törvény végrehajtásának következménye volna, nem kívánja, mert nem akarja megosztás tárgyává tenni a magunk egyházi vagyonkáját sem. A vallásjogosság teljes hiányát és sérelmét látja abban, hogy a róm. kath. lelkészek ki lesznek véve a miniszter fegyelmi ingerentiája alól; hogy olyan törvény létesül, mely e tekintetben nem alkalmaztatik általán az összes felekezetekre. Pedig a néppártiaknál, kiknek a fejük kívül van a haza határain, ez talán még szükségesebb volna, mint az oláhoknál. Ez oly mély sérelem az ő lelkében, melyet elviselni alig képes. Ennek a megváltoztatására okvetlen tenni kell valamit. Nehézményezi, hogy erkölesi vétség címén bárki panaszt tehessen s a miniszternek joga legyen kérni a fegyelmi eljárás megindítását. Ma nincs ok a kormány iránti bizalmatlanságra, de gondolnunk kell Zichy Nándor-féle kormányokra, melyek a ref. papságon fogják növelni erejüket. Ő fél, hogy a ref. papi karakter

kifosztva, megtörve régi ellenállási erejében, szolgáljává fog válni bármely kormánynak is, mert eme karakterlanyhulás és elfajulás jelei már is mutatkoznak. Védelmezzük hát ezt a jellemet. Beszéde végén homályban hagyja a hallgatót arra nézve, azt óhajtja-e tehát, hogy a 7. 8. 9. §-ok a többi felekezetekre is kiterjesztessenek, vagy — a mit tényleg említett — hogy eme §-ok reánk semmi esetre se vonatkozzanak s ez legalább az indoklásban fejeztessék ki.

Tisza István gróf: A törvényjavaslat ellen csak egy érdemleges kifogás tétetett s ez a Fejesé, noha ő ezzel sincs teljesen tisztában, mert F. eleinte nem azt kifogásolta, hogy a fegyelmi dispositió benne van a törvényben, hanem hogy nem terjesztetik ki a katolikusokra is. Végül pedig a 9. §-t egyáltalán kifogásolta, mint amelyet akkor sem fogadna el, ha a katolikusokra kiterjesztetnék. Ő morális lehetetlenségnek tartja azt, hogy egyes egyházak illetően módon, mint megbízhatlanok megbélvegeztessenek. Szükséges-e tehát, hogy ezt a hatalmas fogantut a magyar államnak kezébe adjuk? Ő úgy véli, hogy ez a leghatékonyabb eszköz, amihez a modern magyar állam törvényhozása nyúlt s nem fél attól, hogy vele bármely ellenséges kormány visszaélhessen s romboló hatást idézhessen elő. Fejes mindjárt a lelkészi kar jellemének decadentiáját hajlandó látni ott, ahol ő vele nincsenek egy véleményen. Ezt látja a világiaknál is, kik ezt a hathatós eszközt a magyar államnak szívesen megadják? A javaslat a katolikusokra azért nem terjeszkedett ki, mert az 1. §. csak a mai állapot fenntartása, amely szerint rendkívüli államsegélyben részesül a kath. egyház; itt nem állunk szemben szerzeett jogokkal s addig nincs szükség fegyelmi dispositiókra. Természetes, hogy ha az állam hozzájárulását igénybe veszik — a katolikusokra is ugyanazon fegyelmi rendelkezések fognak megállapíttatni, de ezek ebbe a törvénybe nem iktathatók be. A cél: a magyar nemzeti ügy fegyvereinek kiélesítése. E nagy cél érdekében káros, sőt veszélyes volna a fegyelmi dispositiók kiküszöbölése. Átérve arra, ami a javaslatban nincsen felölve: sok vidékünkön nyomasztó az egyházi teher. Egyházi életünk emez égető kérdésével autonóm hatáskörünkben foglalkoznunk kell. Nem könnyű ez, s nem oldható meg gyorsan. Érelnünk kell magunk között, a zsinatnak is bele kell avatkozni. S csak ha egyházunk maximális megterhelhetését megállapítottuk, vehetni fel a tárgyalást az államkormányval. Konkrét javaslat-tételtől tartózkodik, csak örömmel üdvözli a törvényt, noha általa az egyházunkat érdeklő kérdéseket kimerítve nem látja. Mérsékelní kell elviselhetlen adóterheinket s fentartani a jogot, hogy annak idején a kormány és törvényhozás elé javaslattal lépjünk.

Bernát E. a vegyes bizottság pontozatait elfogadja. Kifejezendő a törvény 1. §-ban, hogy az ezen törvényjavaslatban foglalt elvek annak idején a katolikusokra is kifognak terjedni. Az erkölesi vétségekre vonatkozó pontban sérelmet lát, tehát ez a 7. és 9. §-ból kihagyandó. Különben elfogadja a javaslatot.

György E. szerint az 1. §-ba megnyugtató beiktatandó: „hasznoló elvek szerint“. A 15. §-ban a kisebb egyházak rendezése körül szabadabb dispositiót kíván egyházunknak. Óhajtja, hogy az eddigi segélyek állandósítását törvény biztosítsa. Az egyházi adózás reformját sürgeti.

Szilágyi D.: Az ellen a túlhaladott óhaj ellen, hogy az egyes egyházak belső szervezetének megfelelő külön törvényjavaslatok készítenek, egyházipolitikai

szempontból semmi kifogás nem tehető, de itt túlnyomó a politikai szempont, amelynek mi is súlyt tulajdonítottunk. Ami az 1. szakaszt illeti: hazánk viszonyai olyanok, hogy a segély feltételül a hazafias magatartás kikötését szükségessé teszik. Csak egyenlően kell alkalmazni a törvény rendelkezéseit. Semmi nehézséget nem látja annak, hogy a törv. I. szakaszában az *egyenlő elbánás* elvére hivatkozás történjék. Az eseteknek két körét állapítja meg a javaslat, mikor a segélyt el kell vonni. Az államellenes magatartást és súlyos erkölcsi vétséget. Nem gondolja, hogy az utóbbi tekintetben sürgős oka forogna fent az egyházak iránti bizalmatlanságnak. Maga részéről erre, amire itt az állam vállalkozik, nem vállalkoznék, ennek a dualisticus ellentmondásnak nem tenné ki magát s ez az intézkedés csak a fegyelem gyakorlásának lazasága esetén volna motíválható. De még sincs mit félünk tőle. Nem hiszi, hogy ha egy vádlottat a mi 3 fegyelmi fórumunk felmentett, azt a miniszter bűnösnek nyilváníthassa, mikor sem a nyomozásra, sem a tényálladék megállapítására, sem az ítélet meghozatalára nincsen eszköze. Nem tartja szükségesnek az állami kontrollt, de ha az felállítatik, egyházunk mitsem veszít vele. Mert a javaslat nem definiálja *mi* az erkölcsi vétség, s kénytelen azt úgy elfogadni, ahogy a mi törvényeinkben definiálva van. Ha alaptalanul üldöztetnék s zaklattatnék valaki, három fórumunkban mindig lesz annyi erő, hogy megvédelmezze ha kell a kiegészítés visszautasításával is. Az államellenes magatartásra vonatkozó rendelkezéstől, ha a javaslat hivatkozását utána nézzük (olvassa), mi sohasem felhetünk. Az 1. §-ba a 7. és 9. §-ra való hivatkozás beletendő. A 11. szakasz annyiban kiegészítésre szorúl, hogy ahol a terményadók válságára egyházhatóságilag megállapított s a hívek tetszésszerint vagy ezt az árt, vagy a terményt fizetik, ott külön erualásnak helye nem lehet, hanem ez az ár veendő fel a javadalom integrans részül.

Antal G. a 15. §-hoz ezt a pótlást indítványozza: „vagy az elviselhetlen egyházi adótehernek felsőbb egyházi hatóság engedélyével történt leszállítása következtében“. Ezzel ugyanis az állam terhe nem súlyosbodnék, minthogy a baj apránként jelentkezik, a szegény egyházak elviselhetlen terheinek könnyítésére pedig módot adtunk.

Az értekezletői megállapított pontozatokat aztán a márc. 25. ülés vita nélkül elfogadta.

2. nap, márc. 25. A közjogi, közigazgatási, iskolaügyi, missziói bizottságok alakulásának tudomásul vétele, a tökesegélyosztó, egyetem tanügyi, valamint az ág. evang. egyház küldötteivel közösen tanácskozási konventi bizottságnak elnöki javaslat alapján történt megalkotása, a rendes és rendkívüli bíróság tagjainak titkos szavazás útján való megválasztása után következő három igen fontos jegyzőkönyvi pont, hadd álljon itt egész terjedelmében:

a) Olvástatott a két magyar prot. egyházat érdeklő ügyekre kiküldött ev. ref. bizottságnak a magyar törvényhozás elé beterjesztett úgynevezett kongrua-törvényjavaslatra vonatkozó megállapodása, illetve felterjesztése; ugyanez ügyben a dunamelléki egyházkerület jelentése, nemkülönben a dunántúli ev. ref. egyházkerület 58/898. sz. a., a tiszáninneni ev. ref. egyházkerület 108/97. sz. a., a tiszántúli ev. ref. egyházkerület 321/897. sz. a. felterjesztése, továbbá a felső-baranyai, felső-szabolcsi és szatmári egyházmegegyek felirata és indítványa.

Beható tárgyalás után, figyelembe vételével a kon-

venti bizottság február 16-iki előterjesztéseinek, valamint a kerületek és egyházmegegyek felterjesztéseiben előadottaknak a konvent következő határozatot hozza:

Magáévá teszi a f. évi február 16-án ülésezett konventi bizottság következő megállapodásait, ú. m.:

1. a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló törvényjavaslatát a magyar kir. kormánynak, nem tekinti az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásának; annyi-
val inkább nem, mert: sem a törvényjavaslatban, sem annak indokolásában, erre hivatkozás nincs;

2. ezen törvényjavaslat által minden jogos igényét teljesen kielégítve nem látja;

3. megnyugtató nyilatkozatra kéri fel ezennel a magas kormányt, hogy: az 1868. év óta az egyházkerületnek közvetlenül, valamint az újabb időben az egyházi közalapok részére juttatni szokott államsegély jövőben is biztosítatik-e egyházaink részére;

4. a fentebbiek által, önerőnkől még nem fedezett szükségleteink kielégítését az 1848. XX. t.-c. szellemében törvény által biztosítani óhajtja.

A fentebbi 3-ik pontban foglaltak s felsoroltak biztosítását — lehetőleg törvényhozási úton — rendeztetni óhajtja.

Magára a törvényjavaslatra vonatkozólag, azon óhajtja fejezi ki, miként: azért hogy nyilvánvalóvá tétessék az, hogy az államtól bármely címen segítséget nyerő bármely vallású lelkészek, egyforma elbánásban részesülnek, — óhajtja a konvent, hogy a törvényjavaslat 7. és 9. §-ának érvénye az 1-ső §-ban említett egyházak azon lelkészeire is kiterjesztessék, kik ezen §. értelmében, az állampénztárból segélyt, vagy kiegészítést nyernek.

Tekintettel lelkészeink nagy anyagi szükségére, óhajtja miként: a 600 frtig, majd azután a 800 frtig terjedő kiegészítés, lehetőleg mielőbb érvénybe lépjen.

Óhajtja a konvent a törvényben kimondását annak, hogy az adózási rendszernek és ebből folyólag a lelkészi fizetéseknek egyidejűleg folyamatba tett végleges rendezése után, az állam részéről biztosított kiegészítés alapjául — a felsőbb egyházi hatóságok által megállapított lelkészi fizetések fognak szolgálni — a mennyiben a kiegészítésnek netalán szükségessé vált felemelése állandó természetű viszonyok által teljesen indokolva van.

Addig is, míg ez bekövetkezik: óhajtja a konvent, hogy a törvényjavaslat 15. §-a nyerjen oly szerkezetet, a mely nyilvánvalóvá tegye azt, hogy a híveknek egyházi adóval való maradandó és világos túlterheltsége is indokul szolgál — a meghatározott módozatok mellett — kiegészítési összeg felemelésére.

b) Olvástatott és tárgyalott a dunántúli ev. ref. egyházkerület folyó évi közgyűlésének 59. sz. jegyzőkönyvi pontja, melyben ez, tekintettel arra, hogy a kongrua javaslat rövid időn törvény lesz; — tekintettel arra, hogy e törvény a díjlevél revisiót bizonyos irányban igényli — kéri ezen revisió eszközzésére bizottság kiküldését.

A konvent az indítványt elfogadja, s megbizra a közalap végrehajtó-bizottságot, hogy vegye figyelembe a kongrua-törvény létesültét — s annak életbe lépte előtt a díjlevél revisiót — a törvény szellemében — különös figyelemmel a törvény szerint be nem számítandó jövedelmek kihagyására — hivatalból eszközölje.

c) Olvástattak a múlt évi konvent 53. számú határozata folytán a gr. Dégenfeld József indítványa

tárgyában a tiszáninneri, tiszántúli dunamelléki és dunántúli egyházkerület részéről beadott véleményes felterjesztések, melyek elvileg mindnyájan pártolják a beadott nagyfotossága indítvány elfogadását.

Egyetemes konventünk már tegnap hozott 9. sz. (6. pont) határozatában kifejezvéen azon felfogását, hogy zsinati törvényeink értelmében szegényebb egyházaink segélyezése azon célból is, hogy az elviselhetetlenné vált adóterhek csökkentése vétesssk foganatba, a közalap törvényszerű feladatai közé tartozik, határozatilag kimondja, miszerint az egyházi terhek csökkentésének munkáját foganatba óhajtja venni, mégpedig a tökesegély alakjában adandó állandó járulékok megszavazása útján. Együttal kimondja azt is, hogy e segélyek nem kérvényezés útján, hanem az egyházmegyék és kerületek ajánlata alapján adassanak meg az egyetemes konvent által; tekintettel lévén ezen segélyek megszavazásánál azon egyházakra, a melyek ily segély mellett képesek csak felekezeti iskolákat fenntartani.

Az előkészületek megtételével, illetőleg a megfelelő minták összeállításával és az egyházkerületekhez szétküldésével a közalapi végrehajtó bizottságot bizza meg. Végül kimondja egyetemes konventünk, hogy az ily módon való segélyosztást már a jövő konventen megkezdje s e célból első kezdetül a most új tökesegélyezés céljából rendelkezésére álló 6855 frtból 2000 frtot ezen célra visszatartani rendel.

Majd a közalap végrehajtó bizottsága tett jelentést úgy a 60,000 forintos rendkívüli államsegély, mint az egyszersmindenkori segélyre beérkezett kérvények tárgyában. A tiszántúli kérvények következőleg intéztettek el:

I. Rendkívüli államsegély: Lelkészek: Fodor Benjámín hajdudorogi 100, Nagy Lajos nagyfalusi 100, Sebeők István nyiracsádi 130, Batta Ferdinánd n.-bégányi 150, Bereczky János hetei 100, Boros Sándor sárosoroszi 35, Dajka Ignác harangláb 40, Daresi Miklós borzovai 120, Jászter József m.-jánosii 100, Kiss Péter berei 50, Nemes Ferenc bucsui 100, Peterdi Pál surányi 100, Sütő Miklós kajdanói 170, Tariska Lajos balazséri 120, Zámory Zoltán m.-kaszonyi 50, Ács Endre m.-kakucsi 100, Bokros Benedek hegyköz-száldobágyi 100, Csepelyi Menyhért fugyivásárhelyi 150, Doma Gyula fugyii 45, Kiss Antal berettyó-szt-mártoni 70, Konrád Géza lessi 120, Szatmári László n.-szántói 90, Szokolay József pusztá-újlaki 80, Balogh Imre kéci 150, Bán Sándor szentjebbi 100, Csuka Ferenc apátkereszturi 150 frt, Debreceni László felsőábrányi 90, Egeressy Imre kolyi 200, Jakab József éradonyi 100, Lénárt Péter újlétai 30, Molnár József értaresai 100, Nagy Sándor poklosteleki 100, Rátz Lajos micskei 40, Szabó József a.-ábrányi 200, Takács Zsigmond gálospetrii 100, Thamassy Lajos érolaszi 100, Árokháti Béla gyüreii 30, Bakoss Kálmán karászi 90, Bakoss Pál szakolyi 90, Bakó István thuzséri 40, Balogh Ferenc demecseri 100, Baresa Endre piricsi 80, Bekény János kapocs-apáthi 120, Biró János anaresi 100, Csatóry Zsigmond tényői 130, Czövek János komorói 80, Ducs György besztereci 200, Erdélyi Imre ramoesházai 120, Farkas Miklós székelyi 60, Görömbei István cserepes-kenézi 170, Hatvani Pál gyulaji 70, Hódy János nagymegyeri 60, Kolos Barna ajaki 200, Kovács Zsigmond thassi 150, Kriston Sándor besenyői 90, Lőrinczy István örmezőladányi 200, Marton Gyula mihálydii 40, Mezössy Pál lövői 200, Molnár Ferenc orosi 90, Moinár Miklós bákai 90, Nagy István gemzsei 100, Nagy Kálmán lövöpetrii 200, Nagymáté Albert kislétai 90, Nagyváthy Ferenc keéki 90, Nemes István

petneházi 200, Papp Károly laskodi 40, Pásztor István kálló-semjéni 80, Sipos Mihály kótáji 40, Szabó Zsigmond turai 40, Szitha József papii 100, Tóth Gábor nyirbogdányi 100, Ujlaky Béla jákói 90, Ujlaky Lajos benki 50, Zsindely Jenő rádi 160, Szentmiklósy József rákócii 200, Deák Mihály tiszakereszturi 120, Fekete Károly tivadari 200, Györi László nagyornai 80, Györfy Ede gödényházi 150, Király Antal tiszabökényi 180, Koroknai István nevetlenfalui 170, Kósa Aladár tekeházai 40, Ladányi Endre fancieskai 150, Nyiri István esepői 300, Sarkady Mihály tiszaujlaki 80, Sárkány Lajos feketárdói 40, Szabó József péterfalvai 180, Szekeres Sándor forgolányi 100, Szép Ferenc tiszaujhelyi 40, Szűk Ferenc túrterebesi 90, Szűk Sándor verbőci 40, Balajthy Károly szamoskóródi 120, Barkász Albert méhteleti 110, Bartók Károly patóházi 100, Bodnár János kakszentmártoni 90, Bodor Pál tisztabereki 50, Bottyán Pál lázárii 150, Dobos József uszakai 100, Gál Péter sárközi 160, Hajdu Albert udvarii 100, Kiss Sándor misztótfalui 100, Köcsi Péter nagyhodosi 80, Kürthy Károly garbolci 140, Meleg Albert köszeg-remetei 50, Molnár Lajos kispeslesei 40, Papp József adorjáni 160, Pásztor István magosligeti 150, Sárközy Ignác razzályi 200, Szentgyörgyi Zsigmond homoki 150, Tóth Dániel nagykölesi 50, Warga Zsigmond kishodosi 80, Csighy Ferenc király-daróci 150, Csighy István kr.-szentmiklósi 100, Daresi Bertalan mérki 80, Kéry Pál paposi 220, Kósa Ede jármii 120, Lányi Kálmán hodászi 100, Nagy Károly dengelegi 220, Szenci Ferenc ilki 100, Takács Ferenc szaniszlói 40, Tukacs Albert domahidai 40, Turócy Gyula paraszniai 160, Veress Ferenc irinyi 200, Vityi Bertalan berei 70, Csák József ménés-gyoroki 100, Fogarassy Bálint radna-lippai 130, Hunyady László feketetőthi 100, Nagy Elek sonkolyosi 70, Szabó József borossebesi 80, Szatmár István magyarremetei 80, Vadas Gyula esermői 100, Váczy Dezső bél-zerindi 80, Andorkó Sándor darnói 100, Becsák Sándor simai 50, Belteky Gyula esászlói 50, Csepke Péter ricsei 60, Csiszár István zsarolyáni 100, Csorba Barnabás pusztá-daróci 60, Fekete József fülpös-daróci 100, Fülöp Lajos tatárfalvai 100, Jakab Antal penyigei 70, Juhász József géberjéni 100, Kormány Károly borzovai 200, Lossoncy Gusztáv komlód-tótfalui 100, Nagy Dániel mándi 150, Nyiri Gyula rápolti 70, Pótor Dániel sz-újlaki 100, Szabó Sándor hérmánszegi 150, Tóth Benedek es-újfalui 70, F. Varga Lajos majtisi 100, Bihari Gábor bunyaszegszárdi 100, Pánczél József bánfalvai 100, Somogyi Lajos b.-sámsoni 110, Tóth Sámuel n.-majláthi 100 frt; összesen 154 lelkész 16,390 frt.

II. Közalapi egyszersmindenkori segélyezések:

A) Egyházak: Buda-Ábrány 30, Mártonfalva 40, Nagy-Acsád 40, Földeák 50, Füzes, l. e. 40, Kunágota 40, Nagy-Szredistye 40, Ref-Dombegyháza 40, Szt-Helena 50, Szkulya 40, Balazsér 40, Búcsú 40, Csetfalva 40, Fornos 50, Geese 40, Gelénes 40, Gut (kis és nagy) 40, Halábor 50, Harangláb 30, Kajdanó 70, Macsola 50, Nagy-Bégány 40, Sárosoroszi 50, Surány 50, Tiszakerecsény 40, Új-Dávidháza 40, Zápszony 50. Körös-Nagy-Rév 50, Martinka 100, Alsó-Ábrány 50, Ér-Adony 50, Kis-Kereki 40, Monos-Petri 50, Beszterec 40, Eör 40, Cyüre 40, Kékese 50, Lövé-Petri 100, Petneháza 40, Ramoesháza 40, Rohod 40, Szakoly 80, Vaja 70, Fegyvernek 100, Rákóci 100, Tisza-Nagy-Rév 80, Tiszasas 50, Tisza-Keresztur 50, Tivadar 40, Szamos-Kóród 50, Rozsály 50, Pettyén 40, Pálfalva 30, Nagy-Kolcs 40, Méhtelek 40, Kis-Peleske 60, Aranyos-Medgyes 70, Domahida 50, Ér-Dengeleg 40, Iriny 50, Papos 50, Parasznya 50, Borzova 30, Csenger-Újfalu 40, Dara 40,

Pülpös-Daróc 80, Gyügye 50, Hermánszeg 50, Istvándi 60, Jánk 50, Kis-Szekeres 40, Kömörő 40, Majtis 50, Nagy-Géc 50, Pusztá-Daróc 50, Rápolc 40, Sima 50, Szamos-Becs 50, Szamos-Újlak 50, Tatárfalva 40, Zsarolány 30; összesen 81 egyház 3,980 frt. — B) Lelkészek: Nagy Bertalan skulyai 50, Spániel Gusztáv nagy-szredistyei 40, Veres István füzesi 40, Berecky János hetei 40, Boros Sándor sáros-orosi 40, Dajka Ignác haranglábi 30, Deli Tamás tivadari 40, Kölesy Zsigmond bilkei 40, id. Lány József márok-papi 50, ifj. Lány József halálbori 30, Miklós József macsolai 30, Szentimrey József izsnyétei 40, Szikszai Kálmán rafajna-újfalui 40, Bokros Benedek hegyközszáldobágyi 40, Falusi Károly mező-telegdi 50, Háger Miklós darvasi 40, Józsa Gábor posalaki 40, Nagy Sándor poklos-teleki 40, Sipos János toti 40, Szatmári János monos-petri 40, Fekesházy Gyula nagy-varsányi 40, Kézy András kekesi 50, Molnár Mihály vajai 40, Porzsolt Károly bezdédi 40, Végh János berkeszi 40, Sárkány Lajos fekete-ardói 40, Szép Ferenc tiszta-újhelyi 40, Barkász Albert méhteleki 40, Bodor Pál tiszta-bereki 40, Hajdú Albert szatmár-udvari 40, Melegh Albert közseg-kemetei 50, Tóth Dániel nagykolcsi 40, Tukács Albert domahidi 40, Szabó Menyhért kaplonyi 40, Sipos János belényes-újlaki 50, Pató Károly körösszeg-apáti 50, Kócsa Károly pankotai 50, Becsák Sándor simai 40, Csépké Péter riesei 40, Gyarmathy Gábor kismaményi 40, Jakab Antal penyigei 40, Nagy Bernát cégény-dánádi 40, Nyíri Gyula rápolci 40, Pásztor Károly gaesályi 50, Pásztor Lajos angyalosi 40, Szóke József nagy-géci 40, Sziki Adám matolcsi 40; összesen 47 lelkész 1940 frt.

(Folyt. köv.)

— s — a.

A beregi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Márc. 30-án tartott Sütő Kálmán esperes, Uray Imre gondnok, s ennek mielőbbi eltávózása után Gulácsy D. elnöksége alatt. Egy szép, alakilag is ódai szárnyalású imával kezdődött, melyet hogy most miért nem vettek jegyzőkönyvbe, — talán csak nem a közönyösség a megmondhatója? Az újonnan elválasztott főjegyző, Simon Andor esküjének elhangzása után az esperes időszaki és az egyházakat látogató küldöttségek jelentését olvasták fel az egyes előadók. Amaz hű tükre nemcsak az egyházmegye úgy szellemileg, mint anyagilag feltüntetett állapotának, hanem egy körültekintő, még a legaprólékosabbra kiterjedő böles kormányzásnak is. Hanyatlást, a templom látogatását, a vallásos kötelességek lerovását illetőleg egyetlen presbyterium se jelzett. Az iskolába járók száma 2%-al emelkedett, egy pár egyház kivételével a kegyadományozásoknak néhol nagyon is szép összege annak a bizonyossága, hogy még Beregben sem halt ki a prot. áldozatkészség. Ami pedig anyagi állapotainkat illeti, dacára a papság ellen is irányuló socialis törekvéseknek, — hála Istennek, — „mi megnyúgvással nézhetünk a jövő elé.“ A statisztika úgy szól, hogy több volt az át, mint a kitérők száma. Szaporodás: 537 fi-, 449 nő. Kötetett 278 tiszta, 35 vegyes házasság. A tanítás — egy kivételével — sok helyen kitünő, jeles, általában mindenütt megnyugtató eredménnyel történik. Különben tanítóiban, — mint mindenütt — itt is van hiány, sokan el is hagyták egyházmegyénket a *jobbért*. A polgárilag egybeadott házaspárok közül csak egy nem vette igénybe az egyházi áldást, ezek is különböző vallásúak, nem is állandó lakosok voltak. A két missiói jelentés-

ből megtudtuk, hogy a szétszórt hívek terhes lelki gondozásának mindkét lelkész teljes erejéből igyekezett eleget tenni. A „Debr. Prot. Lap“-ot az egyházmegye is a legmelegebben ajánlja mindenik lelkésznek, de a szabolesi egyházmegyének azon indítványát, hogy tegyünk kötelezővé annak járatását, az egyházmegye nem tehette magáévá. Egyházkerületi rendes képviselőül megválasztottak: Kallós Tivadar és Warga Sándor; póttagokul: Janka Gyula, Kóródy Sándor.

„Nunc venio“ . . . nem „ad fortissimum“, és nem is a „lelkészek fizetésének rendezéséről“ szóló törv. javaslatához, mert ezt illetőleg még márc. 23-án a lelkészi értekezlet táviratilag tudatta véleményét és óhaját a konventtel, — hanem ahhoz a szintén nagyon fontos tárgyhöz, amely a sok aprólékos ügy egyhangú referálása és „elfogadjuk“-ja után egy kis élénkségnek, egy szép vitának lett okozójává. Követelte az érdeklődést az is, hogy megyénknek kath. vallású minden, a mi egyh. állapotaink iránt is melegen érdeklődő főispánja, meglátogatván gyűlésünket, maga is részt vett a vitában, sőt az ügyet illetőleg a közgyűlés az ő felvilágosítása után, az ő propositiója szerint határozott. A 15 kros nyugdíj-adó volt ez, amelyről nagyon helyesen jegyezte meg az esperes, hogy valóságos kerékkötője a népoktatásnak, és nemcsak a híveket sújtja, hanem ma-holnap gondnokot se lehet kapni az ellenök vezetett végrehajtás miatt. A törvény ugyanis visszamenőleg is szól, miután az iskolákat fenntartó testületek nem képesek a *múltról* pontos kimutatást készíteni, nem a szülék ellen rendelik el a végrehajtást, miután nem is lehet, hanem az egyház, a gondnok ellen. Többek felszólalása, a főispán megnyugtató felvilágosítása után a közgyűlés elhatározta, hogy egy felterjesztést intéz az egyházkerület, illetve a konventhez, hogy ez próbálja kieszközölni a kormánytól e törvénynek módosítását, vagy legalább azt, hogy az egyházak részletekben teljesíthessék fizetéseiket. Minthogy pedig a behajtás miatti szitkozódás, az ódium csakis a pap fejére száll, elhatározta a közgyűlés azt is, hogy a közg. hatóságot kéri meg ennek a behajtására, a jelenlevő főispán nyomban meg is ígerte, hogy erre körrendeletileg fogja felhívni a községi jegyzőket és birákat.

Délután már nagyon kevesen voltak, oka az is volt, hogy akkor volt az országos vásár, ahol lelkésztársaink közül is sokan próbáltak segíteni nyomasztó anyagi helyzetükön.

Szernyeparti.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A debreceni ev. ref. egyházmegye f. hó 5-én tartotta tavaszi közgyűlését *Dávidházy* János esperes és *Nadányi* Miklós gondnok társelnöksége alatt. Az esperes szép s egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vett megnyitó beszéde után *Sinka* Sándor újonnan választott egyik világi jegyző tette le a hivatalos esküt és foglalta el talpraesett beszéd kíséretében székét. *Zih* Sándor a tépei lelkészi állásra beerősített. Egyházkerületi képviselőkké választottak: lelkészi részről *Szele* György és *Gyulai* László, póttag *Biber* József; világi részről *Frater* Barna és *Nagy* Ferenc, póttag *Szunyogh* Szabolcs. A gazdasági tanácsban megüresedett két tagsági helyet *Orosz* Istvánnal és *Szabó* Antal ügyvéddel töltötték be. A közgyűlésnek kétségkívül legérdekesebb és legtöbb vitára okot adó tárgya volt az a két felebbezés, melyet

egyfelől Márk Endre a legközelebb lefolyt debreceni presbyterválasztás ellen, másfelől néh. Joó István és társai (összesen 13 presbyter) a főisk. akadémiai és tanítóképzési tanári karok képviseltetési jogának elvétele miatt a debreceni presbyterium határozata ellen benyújtottak. Az elsőt bírósági ülésen tárgyalták s miután azon panaszt, hogy olyan újonnan beköltözött egyének is felvették a választók névsorába és gyakoroltak szavazati jogot, akik addig egyházi adót nem fizettek, — a bíróság alaposnak nem találta, ennél fogva a felebbezést elutasította. A tanárkari képviseltetés ismeretes, lapunkban eléggé megvitattott kérdéséhez elsőnek Szücs László vértesi lelkész szolt a közgyűlésen s a presbyteri határozatnak egy eddig még fel nem tüntetett gyengéjére mutatván rá, javaslatával a kérdést új irányba terelte. Ugyanis Szücs abból indult ki, hogy a debreceni egyháztanács, midőn kebeléből kizárta az akadémiát és a tanítóképző-intézetet, ezáltal elismerte, hogy e két tanaknak nem fentartó testülete. Ugyde akkor vita tárgyává kell tenni, hogy vajjon a debreceni egyházra nézve fenállhat-e tovább az egyh. kerületnek 1894-ben hozott azon határozata, mely az egyházak szavazatainak számát állapítja meg s melyszerint a debreceni egyháznak épen a kollégiumra való tekintetből adatott kivételképen tíz szavazat, holott jog szerint csak hat illeti meg. Indítványozta ennél fogva, hogy az egyházmegye ezt a kérdést a debreceni egyház szavazatainak szabályozása végett terjessze az egyh. kerületi közgyűlés elé. A debreceni egyház képviselői tiltakoztak az ellen, hogy a kérdés most tárgyalassék, miután az nem volt napirendre tűzve. Az elnöklő esperes erre felolvasta az indítványok tárgyalására vonatkozó szakaszt, melyszerint írásban beadott indítványok a gyűlés folyama alatt is napirendre tűzhetők. Ez alatt Szücs írásba foglalta indítványát s az elnökségnek benyújtotta. Az elnökség névszerinti szavazást rendelt el arra, hogy az indítvány most tárgyalassék-e vagy nem? A többség a tárgyalás mellett nyilatkozott. Ez ellen Szinay Gyula nyomban felebbezést jelentett be. Ezután több felszólalás következében Szücs indítványát azzal a módosítással fogadták el, hogy az a tárgyalás megindítása végett a debreceni presbyteriumhoz tétessék át. Fontos tárgya volt még a gyűlésnek a lelkészek fizetésének kiegészítéséről szóló törvényjavaslat, mely a f.-szabolcsi egyh. megye erre vonatkozó véleményével együtt került szőnyegre. A közgyűlés sajnálatának adott kifejezést, hogy a törvényjavaslat benyújtása előtt e rendkívül fontos s az önkormányzatot mélyen érintő ügyben az egyházak eleve meg nem kérdeztettek; hangsúlyozta az 1848. XX. törvényeikkhez való rendületlen ragaszkodását és azon óhaját, hogy felsőbb egyházi hatóságaink jövőre intézkedjenek, hogy az állam az egyetemes egyház meghallgatása nélkül máskor ilyen életbe vágó kérdésekben ne rendelkezzen. Ezek mellett még több más, kisebb ügy intéztetett el.

— **A tiszántúli ev. ref. tanáregyesület** központi választmánya f. hó 3-án gyűlést tartott Dóczy Imre elnökle alatt. Jegyző jelentette, hogy a bizottság, mely a tagok névsorának helyesbitése, új tagok gyűjtése, a tagdíj hátralékok méltányos törlése végett volt kiküldve, feladatát elvégezte. A rendes tagok száma az újonnan jelentkezettekkel együtt jelenleg 139, oly magas, amilyen az egyesület fennállása óta sohasem volt. Ez a kiváló érdeklődés a legteljesebb reményt nyújtja az iránt, hogy az egyesület jövődjébe működéséhez szép sikereket fűzünk, főleg akkor, ha nem fog beteljesedni rajtunk, hogy nos tantum numerus sumus. A pártoló tagok a szükségessé vált törlések folytán bizony megfogytak.

Számuk ez idő szerint: 45. Ujak nagyon gyéren jelentkeznek. Kívánatos volna, hogy a pártoló tagok gyűjtése körül is fokozott tevékenység fejtetnék ki. A tagok állandó nyilvántartása végett maga az évkönyv elégtelennek mutatkozván a központi választmány e célból egy törzskönyv készítését határozta el. Az egyesületi múlt tanévre szóló évkönyv nyomtatása már annyira előrehaladt, hogy ünnep után kikerül a sajtó alól és a tagoknak szétküldetik. Minthogy az előző évfolyamokból is még több példány kapható, a központi választmány elhatározta, hogy azokat évfolyamonként 50 kr-ával áruba bocsátja. Pénztárnok jelentette, hogy az egyesületi közgyűlés határozata értelmében a postatakarékpénztári cheque-számlát nyitattott s jövőre a tagsági díjak befizetése a szerint történik. Olvastatott a ref. tanárképzés ügyében irt s az egyházkerülethez fölterjesztendő kérvény, melyet a választmány elfogadott s megbizta az elnökséget, hogy azt a kerületi közgyűlés elé egyéb fölterjesztésekkel együtt juttassa el. A vasúti kedvezménynek a felekezeti tanárookra is leendő kiterjesztése tárgyában egyelőre a választmány nem látta szükségét a miniszteriumhoz való felfolyamodásnak, mivel az egyetemes konvent ez ügyben újabb és hathatósabb lépések tételére határozta el magát. Megbizta azonban a választmány az elnökséget, hogy ezt az ügyet kísérje folytonos figyelemmel, sőt magán úton, amennyiben talán szükség volna rá, megfelelőleg tájékoztassa úgy a konventi elnökséget, mint annak a fölterjesztés szerkesztésével megbízott jegyzőjét. Az alapszabályoknak az új és kiterjedtebb munkaprogramm szerint leendő átdolgozására és kiegészítésére, valamint a f. évi nyári közgyűlés helyének és idejének megállapítására, s előkészítésére egy bizottság küldetett ki, melynek tagjai: Dóczy Imre elnök, dr. Öreg János, Sinka Sándor, dr. Gulyás István pénztárnok, S. Szabó József jegyző.

— **A kollégiumi pénztári hivatal** az ápril 2-án tartott gazdasági tanácsüléshez beadta arról szóló jelentését, hogy úgy az 1895/6. mint az 1896/7. évi kollégiumi pénztári számadás készen van. A gazdasági tanács elrendelte, hogy a számadásokat a számvevői hivatal vizsgálja meg, jelentése bevértván. Nem vagyunk abban a helyzetben, hogy konstatalhatnók, hány éve lehet annak, hogy mint most, nem volt hátralékos számadás; annyit minden kockázat nélkül mondhatunk, hogy ilyen eset régen, de nagyon régen nem volt.

— **Az orsz. középiskolai tanáregyesület** választmánya e hó 4-én tartotta gyűlését Budapesten. Jelen volt ezen Dóczy Imre főgymnasiumunk igazgatója is. A gyűlés az ez évi Debrecenben tartandó közgyűlés idejéül július 3—6 napjait tűzte ki s egyszersmind annak programját is összeállította. Többek között Dóczy Imre is fog felolvasást tartani az egyenlő jogosításu középiskoláról. Városunkban már megindult a készülődés a tanáregyesület méltó fogadtatására. Az előkészítő bizottság legközelebb értekezletet tartott. Ez értekezlet elfogadta a szerkesztő-bizottság javaslatát, mely szerint a Debrecenről szóló ismertetés 50—60 lapra terjedhet. Címe: „Emlékfüzet.“ A város leírásán kívül magában foglalja a város kis-térképét, a régi elnevezések mellett az utcák új neveivel, továbbá az ev. ref. kollégium homlokzat-képét. A füzetet 2000 példányban nyomtatják. Megállapodott továbbá az értekezlet a nagy rendező bizottság tagjaiban. Már eddig közel 200 tagot számlál. Esetleg új tagok bevonásával Simonffy Imre polgármester bizatott meg. A nagybizottság elnökéül gr. Dégenfeld József főispánt és egyházkerületi főgondnokot kéri fel. Végül az értekezlet

a nagybizottságot a következő öt albizottságra osztotta: I. *központi* bizottság, elnöke Simonffy Imre, helyettes elnöke Géresi Kálmán; II. *elfogadó és ünneprendező* bizottság, elnöke Márk Endre, h. elnöke Vecsey Imre; III. *elszállásoló* bizottság, elnöke Oláh Károly, h. elnöke Bézler Károly; IV. *kirándulást rendező* bizottság elnöke Szigemeth Károly, h. elnöke Harmath Gergely, V. *szerkesztő és sajtóügyi* bizottság, elnöke Dóczi Imre, h. elnöke Kone Ákos.

— **A kollégiumi költségvetési** javaslat az 1898/9. évre szintén készen van s revisióra a felülvizsgáló bizottsághoz adatott ki. A javaslat, a mint értesülünk, mintegy háromezer frt fölösleget mutat ki a közszükségleti alapoknál, a mi tekintve azt, hogy a tanári fizetések javítása s néhány közszolgálati állás szervezése miatt mintegy tízezer forinttal emelkedett az alap évi kiadása: mindenestre teljesen megnyugtató körülmény.

— **Egyházi hitelbank-részvénytársaságot** akar létesíteni az erdélyi ev. ref. egyházkerület Kolozsvárt 200,000 frt alaptőkével, mely 2000 drb. 100 frtos részvényre lenne elosztva. A bank első sorban a ref. egyházak és alapítványok tőkéinek elhelyezésére szolgálna s mindenek előtt ezek vásárolhatnak részvényeket is. Bizony üdvös volna, ha Erdély példát tudna e tekintetben mutatni s *Ferency* Gyulának az egyházi bankokra és szövetkezetekre vonatkozó eszméje gyakorlatilag tetőzölhetne. Csak aztán feltétlen szakértelemmel és szigorúsággal vezessék a létrejött intézetet, mert hogy nem elég a pénzügyi manipulációkat kezdeményezni, hanem sikeresen is végre kell hajtani tudni: mutatja a kolozsvári szeretetház-sorsjáték története s mutatja az erdélyi egyházkerület közalapjának az a majdnem negyedmillió forintot kitevő, árfolyam vesztesége, melyről mult számunk első cikkében van szó.

— **Szíves kérelem.** Szíves szeretettel kérem föl a velem összeköttetésben levő, vagy velem érintkezni óhajtó nagytt. lelkes urakat s kartársaimat, hogy miután Clevelandból a chicagói új missió élére neveztettem ki egyházi főhatóságom által, ezután leveleiket új lakásomra címezni kegyeskedjenek. Pontos cím ez:

Rev. Alex. Harsányi
8708 Buffalo ave S. Chicago. JU. Amerika.

— **Az osztrák birodalmi tanácsban** képviselt királyságok és országok nyole egyetemére vonatkozó hivatalos kimutatás szerint 1897/8. téli félévében a hallgatók összes létszáma 16.995 volt, 274-gyel több mint a megelőző télen. Ebből theologus volt 1200, joghallgató 8335, orvosnövendék 4316, böleseleti szakon hallgat 2544. Az egyes egyetemek népessége következő: Bécs 6534. Innsbruck 1008. Grác 1739. Prága (német) 1321, Prága (csch) 2839, Lemberg 1726. Krakko 1443. Csernovic 385.

— **Halálozások.** A debreceni ev. ref. felsőbb leányiskolát súlyos csapás érte: elvesztette tanári karának egyik buzgó, kiválóan képzett, kötelességét híven teljesítő, nemeslelkű tagját, *Veszprémy* Irént. A család a megrendítő halálesetről a következő gyászjelentést adta ki: „Özvegy *Bedőfalvi Veszprémy* Józsefné a maga s gyermekei József és Ida nevében a szív legmélyebb fájdalommal tudatja, hogy a forrón szerető jó leány és gyöngéd testvér, *Bedőfalvi Veszprémy Irén* f. hó 2-án reggeli 8 órakor élte 26-ik évében, hosszas szenvedés után jobb létre szenderült. A drága halott hült tetemei e hó 4-én, hétfőn délután 3 órakor fognak az ev. ref. szertartás szerint Bolonya Vas-utca 24. sz. a.

lakásáról örök nyugalomra helyeztetni. Áldás és béke lengjen porai fölött, Brassó, április hó 2-án“. A debreceni ev. ref. felső leányiskola tanári testülete külön gyászjelentést adott ki s a temetésen *Dócy* Gedeon igazgatóval és *Karácson* Otilia tanárnővel képviseltette magát. Legyen áldott nemes emlékezete! — Néh. *Finkey* József volt sárospataki tanár özvegye, szült. *Hrabesák* Erzsébet, dr. *Finkey* József sárospataki jogtanár anyósa mult hó 28-án élete 68-ik, özvegysege 26-ik évében elhunyt, nagy részvét mellett temették el.

— **Reklamációkat** s a számok utánpótlása iránti megkereséseket legfeljebb 8—10 nap alatt tessék hozzánk juttatni, mert fölös példányokat nem igen nyomatunk, s aztán legnagyobb sajnálatunkra, nem felelhetnénk meg a megkeresésnek.

Kiadóhivatali üzenet.

A hátralékok szíves beküldését s a lejárt előfizetések megújítását bizalommal kérjük. Azon t. megrendelőinknek, *kik halasztásért fordultak hosszánk, azt készséggel megadjuk, kérve az önként megjelölt fizetési határidők pontos megtartását.* E közös választ szíveskedjenek az egyes érdekeltek tudomásul venni.

TARTALOM-JEGYZÉK: Husvét ünnepén. Sass Béla. — Közjogi és magánjogi modus infinitivus. Unio- és törvénytisztelő Erdélyben. Kanonista. — A katolikus autonómia. — a — r. — Közéletünk: Az ev. ref. egyház egyetemes konventjének Budapesten márc. 24. és következő napjain tartott ülései. — s — a. — A beregi ev. ref. egyházmege közgyűlése. Szernyeparti. — Különfélék. — Kiadóhivatali üzenet. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társak: **Eröss Lajos** és **Bartha Béla dr**

Pályázat

a f.-szabolcsi egyházmegebe bekebelezett geszterédi körlelkészséghez tartozó *bökönyi* ev. ref. társgeyház *előkönyörgő-tanítói* állomására.

Javadalma:

1. Lakás kerttel, mely utóbbi kataszt. tiszta jövedelme	12 frt 16 kr.
2. 1800 frt alapítvány 6%-os kamata	108 „ — „
3. Tandij	35 „ — „
4. Stóla	5 „ — „
5. Államsegély	240 „ — „

Összesen: 400 frt 16 kr.

A kellően felszerelt pályázati kérvények alulírotthoz *f. évi május 10-ig* nyújtandók be s az állomás f. évi szept. 1-re elfoglalandó. Csakis okleveles egyének pályázhatnak.

Kelt Geszteréden, 1898. április hó 4-én.

Balogh József.
ev. ref. körlelkész.

Orgona és harmonium

építészeti műterem

Debreczen, Széchenyi-utca 1805.

Van szerencsém a m. t. egyházi előljáróságoknak, kántor-organista uraknak, az adományozó és muzsikális közönség becses figyelmébe ajánlani

Orgona, harmonium

építészeti műtermemet

a hol mindennemű templomi vagy hangverseny orgonákat és harmoniumokat a legjutányosabb árban, a legújabb rendszer szerint készítek.

Továbbá régi orgonák kitisztítása-, javítása- és hangolására is vállalkozom.

Orgonáknak évi gondozása csekély díjazás mellett vállaltatik.

A nagyérdemű közönség szíves pártfogását kérve, becses figyelmébe ajánlva magamat

Kerékgyártó István,

müorgona-építő.

Várray József

uj füszer és csemege kereskedése

Kossuth-utca, a színházzal szemben.

Ajánlja:

a legfinomabb csemege és füszer áruit.

Husvétii czukortojásokat
meglepő szép választékban.

Czukorka különlegességek, mint:

Ananász, gyümölcsrel töltött Chocolad, dessert
Cognaccal, Malaga vagy Schery borral és rum-
mal töltött Chocoladé bonbonok,

déli gyümölcsök,

ezukrozott gyümölcsök,

mindenféle gyümölcs befőzötték és
csemege lekvárok,

különleges Likörök, tokaji asszu és spanyol
borok, aradi borok és pezsgő borok.

Magyar és franczia Cognac nagy raktára.

Hol lehet a legjobb kerékpárokat és varró-
gépeket venni?

Lengyel Józsefnél

az első magyar varrógép és kerékpárgyár
részvénytársaság vezérképviselőjénél

Debreczenben, Kossuth-(Czepléd)-utca 2155. sz., Rothschnek-ház.

A kerékpárok

kitűnő angol acélból, a legpontosabban, valódi művészi tökéletességgel vannak előállítva. Varró- és
himző-gépeink szintén kiváló anyagból, nagy tökélyvel készülnek, zajtalanul
működnek s a legkiválóbb külföldi termékeket felülmulják.

==== Heti vagy havi részletfizetésre is kaphatók. ====

Teljes jótállás mellett.

➡ Műhimzésben és varrásban ingyen oktatás. ⚡

Készpénziúzetésnél nagy árengedmény. Levélbeli meg-
keresésekre azonnal válaszolunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldünk.

Mihalovits J. gyógyszerháza a „Kigyó“-hoz Debreczenben.

Harmat-Crème

A „Harmat-Crème“ egy teljesen ártatlan (ólom- és higanymentes) *nem zsírosó*, hab-szerű szépítő-szer, mely a bőrre kenetvén, annak *üdeséget, légyságot, finomságot, szép hamvasságot* kölcsönöz s hosszú időre meg-*óvja* az arcot a megránczosodástól. A bőrbe teljesen felszívódván, nem hagy ennek felületén semmi zsírosságot, minélfogva *nappal is használható*. Nem teszi fenyvéssé az arcot, de *fehérti* azt. Ennélfogva felülmul minden-nemű készítményt. — Kiváló eredménnyel használható a bőr minden tisztátalanságainál, minők a *vörösség, májfolt, sömör, szeplő*.

Arcs-zépítő és Bőrápoló-kenőcs.

apró pattanások, bőratkák, mitesserek, továbbá jól használ *bőrrepedéseknél, hámlásnál*, valamint *napégette vagy szélkifujta arcsnál és kéznél*.

A „Harmat-Crème“ használatánál az arc szépsége ifjúságot jellemző hamvassága, sikos puhasága, üdesége igen-igen soká meg-*őrizhető*, anélkül hogy az a szervezetre leg-esekélyebb káros befolyást gyakorolna.

1 tégely „Harmat-Crème“
ára 50 kr.

Készítő helye és főraktára:

Mihalovits J. gyógyszerháza a „Kigyó“-hoz Debreczenben.

A Mauthner-féle hirneves konyhakerti- és virágmagvak

zárt és **hatóságilag védett** csomagokban, **törvényesen** bejegyzett

medve-védjeggyel

valamennyi nagyobb

fűszer- és vaskereskedésekben kaphatók.

A Budapesten, Andrásy-ut 23. szám alatt létező **Mauthner Ödön** cég csakis olyan csomagoknál vállal teljes jótállást egészen friss és valódi magvakért, a mely csomagok ragasztva, a medve-ábrával és a Mauthner névvel je-lölve, úgy a mint a mellékelt rajz is mutatja.